

ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

του

ΚΩΣΤΑ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο (LLM)

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Πάφος, Κύπρος

ΕΤΟΣ 2015

Υποβληθείσα στη Σχολή [LLM]

σε μερική εκπλήρωση

των απαιτήσεων για την απόκτηση

του Πτυχίου του

LLM

ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπων Καθηγητής

[Κωνσταντίνος Αθανασόπουλος]

Εξεταστική Επιτροπή

[Ονόματα Μελών Εξεταστικής Επιτροπής]

Κοσμήτορας/Διευθυντής Προγράμματος

[Κωνσταντίνος Αθανασόπουλος]

Abstract

The principle of free movement of people and capital services is one of the cornerstones of the European Union. Therefore, also applies to the mobility of patients and medical services. Any EU citizen has the opportunity to seek medical treatment in another Member State, while health insurance is required to pay the costs. The existing rules on cross-border healthcare in the EU have a long history of European Court in respect of the Member State

The Court shall ensure uniform interpretation and application of EU law in all member countries. Also settles legal disputes between the governments of member states and EU institutions. Individuals, companies and organizations can also appeal to the Court if they believe that their rights have not been respected by an EU institution.

In the Court involved a judge from each EU country. The Court shall assist nine "advocates-general" who expressed the legal opinion concerning the cases examined by the Court. This is required to do so publicly, with complete impartiality and independence.

The term of each Judge and Advocate-General shall be six years and may be renewed. The appointment shall be by agreement of the governments of the EU countries.

Due to the large number of cases brought before the Court and for better legal citizen's protection, a "General Court" set up, which deals with cases submitted by individuals, companies and some organizations, as well as matters related to the competition law.

The "Tribunal" of the European Union adopts decisions on disputes between the European Union and its staff.

Περίληψη

Η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρώπων κεφαλαίων και υπηρεσιών είναι ένας από τους ακρογωνιαίους λίθους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως εκ τούτου, ισχύει επίσης για την κινητικότητα των ασθενών και των ιατρικών υπηρεσιών. Κάθε πολίτης της ΕΕ έχει τη δυνατότητα να αναζητήσει ιατρική περίθαλψη σε άλλο κράτος μέλος, ενώ η ασφάλιση υγείας του είναι υποχρεωμένος να καταβάλλει τα έξοδα. Οι υφιστάμενοι κανόνες σχετικά με τη διασυνοριακή υγειονομική περίθαλψη στην ΕΕ έχουν μακρά ιστορία του ΔΕΚ πιέζει την ολοκλήρωση της υγειονομικής περίθαλψης προς τα εμπρός σε σχέση με κράτος μέλος.

Το Δικαστήριο διασφαλίζει την ομοιόμορφη ερμηνεία και εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ σε όλες τις χώρες μέλη της. Διευθετεί επίσης τις νομικές διαφορές μεταξύ των κυβερνήσεων των χωρών μελών και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Φυσικά πρόσωπα, εταιρείες και οργανισμοί μπορούν επίσης να προσφύγουν στο Δικαστήριο, εάν θεωρούν ότι τα δικαιώματά τους δεν έχουν γίνει σεβαστά από κάποιο όργανο της ΕΕ.

Στο Δικαστήριο μετέχει ένας δικαστής από κάθε χώρα της ΕΕ. Το Δικαστήριο επικουρούν εννέα "γενικοί εισαγγελείς" που διατυπώνουν τη νομική γνώμη τους για τις υποθέσεις που εξετάζονται από το Δικαστήριο. Αυτό οφείλουν να το πράττουν δημοσίως, με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία.

Η θητεία κάθε δικαστή και γενικού εισαγγελέα είναι εξαετής και μπορεί να ανανεωθεί. Ο διορισμός τους γίνεται κατόπιν συμφωνίας των κυβερνήσεων των χωρών της ΕΕ.

Λόγω του μεγάλου αριθμού των υποθέσεων που τίθενται ενώπιον του Δικαστηρίου και για την καλύτερη νομική προστασία των πολιτών, έχει συσταθεί ένα "Γενικό Δικαστήριο" το οποίο ασχολείται με τις υποθέσεις που υποβάλλουν ιδιώτες, εταιρείες και ορισμένοι οργανισμοί, καθώς και με υποθέσεις που σχετίζονται με το δίκαιο ανταγωνισμού.

Το "Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης" της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκδίδει αποφάσεις για διαφορές μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μελών του προσωπικού της.

Ευχαριστίες

Μετά την αποφοίτησή μου από το λύκειο και με βάση την αξιολόγηση που είχα, θα ήθελα να μπω σ' ένα πανεπιστήμιο να σπουδάσω. Προτίμησα όμως να ακολουθήσω την επαγγελματική αποκατάσταση. Άρχισα να εργάζομαι προσωρινά σε διάφορα επαγγέλματα. Τελικά στις 07.09.1990 κατέληξα στην αστυνομία. Μου αρέσει η δουλειά μου και την επιθυμία μου ήταν πάντα να σπουδάσω κάτι που είναι παρεμφερές με το επάγγελμά μου.

Το 2008, μου παρουσιάστηκε η ευκαιρία αυτή. Ο Δρ Steve Savage από το Πανεπιστήμιο του Πόρτσμουθ επισκέφθηκε Αστυνομική Ακαδημία Κύπρου και παρουσίασε ένα πτυχιακό πρόγραμμα υπό τον τίτλο «Εγκληματικότητα και Εγκληματολογία». Μετά από αυτή την παρουσίαση είχα πραγματικά αμφιβολίες μου κατά πόσον οι περιστάσεις της ζωής μου θα μου επέτρεπαν να παρακολουθήσω το πρόγραμμα. Φίλοι και συνεργάτες με ενθάρρυναν. Αυτό άλλαξε τη ζωή μου και όπως τις ζωές των συναδέλφων μου, οι οποίοι ακολούθησαν τον ίδιο τρόπο.

Η μέθοδος αξιολόγησης στην Κυπριακή αστυνομία έχει αλλάξει και πλέον τα ακαδημαϊκά προσόντα μετρούν στην μελλοντική ανέλιξη κάθε αστυνομικού. Τώρα έχω την ευκαιρία να διευρύνω την γνώση μου εφαρμόζοντας την αρχή της δια βίου μάθησης και να προχωρήσω στην καριέρα μου. Η απόκτηση του πτυχιακού μου διπλώματος στον κλάδο της εγκληματολογίας μου έχει δώσει την ευκαιρία να προχωρήσω στο επόμενο βήμα. Έτσι αποφάσισα να συνεχίσω με το μεταπτυχιακό πρόγραμμα του πανεπιστημίου Νεάπολης με τίτλο «Διεθνές Ευρωπαϊκό και Οικονομικό Δίκαιο».

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επόπτη της μεταπτυχιακής μου διατριβής καθηγητή κύριο Κωνσταντίνο Αθανασόπουλο καθώς και τους καθηγητές του Πανεπιστημίου Νεάπολης, που με βοήθησαν, να φτάσω στο τέλος. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την υπομονή τους και την στήριξη που μου έδωσαν μέχρι την ολοκλήρωση και αυτού του τίτλου. Επίσης και τους συναδέλφους μου που με ενθάρρυναν και με βοήθησαν να προχωρήσω.

Πίνακας Περιεχομένων

Κατάλογος συντομογραφιών.....	9
Πρόλογος.....	10
 <u>Κεφάλαιο 1. Οι πηγές του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....</u>	12
1.1 Οι πηγές πρωτογενούς δικαίου.....	12
1.2 Οι πηγές παράγωγου δικαίου.....	12
1.3 Οι πηγές επικουρικού δικαίου.....	13
1.4 Το πρωτογενές δίκαιο	14
1.5 Πεδίο εφαρμογής του πρωτογενούς δικαίου	14
1.6 Νομικό καθεστώς του πρωτογενούς δικαίου	16
 <u>Κεφάλαιο 2. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.....</u>	18
2.1 Σύνθεση	19
2.2 Σύνθεση και διαδικασία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.....	21
2.3 Ο ρόλος του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Άρθρα 220 έως 45).....	21
2.4 Σημαντικές αποφάσεις: Πώς το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει αναπτύξει το κοινοτικό δίκαιο.....	24
2.5 Σχέσεις με άλλους οργανισμούς.....	27
2.6 Η ανάπτυξη της κοινωνικής πολιτικής.....	28
2.7 Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, όσον αφορά τα κράτη μέλη, είναι υποχρεωτική....	29
2.8 Ο ρόλος του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην Κοινωνική Πολιτική.....	31
2.9 Το ΔΕΚ και η Πολιτική Υγείας της ΕΕ.....	32
2.10 Πρόβλημα Δήλωση και Ερευνητικά Ερωτήματα.....	34
2.11 Θεωρίες για την υποστήριξη της έρευνας.....	35
2.12 Επίλογος	36
 <u>Κεφάλαιο 3. Το Γενικό Δικαστήριο.....</u>	38
3.1 Η σύνθεση.....	38
3.2 Οι αρμοδιότητες του Γενικού Δικαστηρίου.....	39
3.3 Η διαδικασία.....	40
3.4 Η διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων.....	41

3.5 Η ταχεία διαδικασία.....	41
3.6 Το γλωσσικό καθεστώς.....	42
3.7 Η νομολογία του γενικού δικαστηρίου.....	42
1. Τα κοινοτικά σήματα.....	42
2. Το πεδίο εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού.....	43
3. Οι συμπράξεις.....	44
4. Η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως.....	45
5. Οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων.....	46
6. Οι κρατικές ενισχύσεις.....	46
7. Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας.....	47
8. Η πρόσβαση στα έγγραφα.....	47
3.8 Επίλογος.....	48
Κεφάλαιο 4. Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης.....	49
4.1 Σύνθεση.....	49
4.2 Αρμοδιότητα	51
4.3 Διαδικασία.....	52
1. Το έγγραφο στάδιο της διαδικασίας.....	52
2. Το προφορικό στάδιο της διαδικασίας.....	53
3. Η ταχεία διαδικασία	54
4.4 Τα δικαστικά έξοδα.....	54
4.5 Ο φιλικός διακανονισμός των διαφορών.....	55
4.6 Η διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων.....	55
4.7 Το γλωσσικό καθεστώς.....	56
4.8 Επίλογος.....	57
Συμπεράσματα	58
Βιβλιογραφία.....	60

Κατάλογος συντομογραφιών

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΔΕΚ: Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΣΛΕΕ: Συνθήκη Λισσαβόνας Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΣΕΕ: Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΟΚ: Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΕΕΠ : Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη

ΔΕΕ: Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης

OLAF: Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης.

Πρόλογος

Προς οικοδόμηση της Ευρώπης των 28 σήμερα κρατών, συνήφθησαν Συνθήκες που αφορούν την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, στη συνέχεια δε της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τις οποίες προβλέφθηκαν όργανα που να μπορούν να θεσπίζουν κανόνες δικαίου σε ορισμένους τομείς. Ένα όργανο είναι και το δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνιστά το δικαιοδοτικό όργανο της Ένωσης και είναι ο θεματοφύλακας της κοινοτικής νομιμότητας. Αποτελείται από τρία επιμέρους δικαιοδοτικά όργανα: το Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο και το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης. Κύρια αποστολή του Δικαστηρίου είναι ο έλεγχος της νομιμότητας των πράξεων της Ένωσης και η διασφάλιση ενιαίας ερμηνείας και εφαρμογής του δικαίου της.

Με τη νομολογία του, το Δικαστήριο υπογράμμισε την υποχρέωση των εθνικών διοικητικών και δικαιοδοτικών οργάνων να εφαρμόζουν πλήρως το δίκαιο της Ένωσης στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και να προασπίζουν τα δικαιώματα που αυτό παρέχει στους πολίτες των χωρών μελών της ένωσης, απέχοντας από την εφαρμογή οποιασδήποτε αντίθετης διάταξης του εθνικού δικαίου, είτε προγενέστερης είτε μεταγενέστερης του κανόνα της Ένωσης. Το δίκαιο της Ένωσης υπερέχει έναντι του εθνικού δικαίου.

Το Δικαστήριο διατύπωσε επίσης την αρχή της ευθύνης των κρατών μελών λόγω παραβάσεως του δικαίου της Ένωσης, η οποία συνιστά, αφενός, στοιχείο που ενισχύει αποφασιστικά την προστασία των δικαιωμάτων που παρέχουν στους ιδιώτες οι κανόνες του δικαίου της Ένωσης και αφετέρου, παράγοντα δυνάμενο να συμβάλει αποτελεσματικότερα στην εφαρμογή του δικαίου αυτού εκ μέρους των κρατών μελών.

Επιπρόσθετα, οι παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης, εκ μέρους των κρατών μελών, δύνανται να παραπέμπονται ενώπιον του Δικαστηρίου, σε περίπτωση δε μη εκτελέσεως αποφάσεως, το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να επιβάλει χρηματικό πρόστιμο ή να καταδικάσει το κράτος μέλος στην καταβολή ενός κατ' αποκοπή ποσού. Εντούτοις, σε περίπτωση μη ανακοινώσεως εθνικών μέτρων μεταφοράς οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει χρηματική κύρωση σε κράτος μέλος.

Το Δικαστήριο συνεργάζεται επίσης με τα εθνικά δικαστήρια, τα οποία αποτελούν τα κοινά δικαστήρια του δικαίου της Ένωσης. Η εξελικτική πορεία της νομολογίας του Δικαστηρίου σηματοδοτεί τη συμβολή του στη δημιουργία ενός δικαιικού χώρου που άπτεται των πολιτών και προασπίζει τα δικαιώματα που τους παρέχει η νομοθεσία της Ένωσης στις διάφορες πτυχές του καθημερινού τους βίου.

Κεφάλαιο 1

Οι πηγές του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι πηγές δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι τρεις, δηλαδή, οι πρωτογενείς πηγές, οι παράγωγες πηγές και οι πηγές επικουρικού δικαίου. Οι πηγές πρωτογενούς δικαίου, ή το πρωτογενές δίκαιο, πρόκειται ουσιαστικά για τις ιδρυτικές Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πηγές παράγωγου δικαίου αποτελούνται από στοιχεία του δικαίου που θεμελιώνεται στις Συνθήκες. Το παράγωγο δίκαιο περιλαμβάνει το μονομερές παράγωγο δίκαιο και το δίκαιο των συμβάσεων. Οι πηγές επικουρικού δικαίου αποτελούνται από στοιχεία δικαίου που δεν προβλέπονται από τις Συνθήκες. Πρόκειται, για τη νομολογία του Δικαστηρίου, για το διεθνές δίκαιο και τις γενικές αρχές δικαίου. Οι πηγές του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) είναι τρεις και συγκεκριμένα οι πηγές πρωτογενούς δικαίου, οι πηγές παράγωγου δικαίου και οι πηγές επικουρικού δικαίου.¹

1.1. Οι πηγές πρωτογενούς δικαίου

Οι πηγές πρωτογενούς δικαίου, ή όπως είναι γνωστό, το πρωτογενές δίκαιο. Απορρέουν κυρίως από τις «ιδρυτικές» Συνθήκες, δηλαδή, τη συνθήκη για την ΕΕ και τη συνθήκη για τη λειτουργία της ΕΕ. Οι συγκεκριμένες Συνθήκες ορίζουν τον καταμερισμό των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Ένωσης και των κρατών μελών και θεμελιώνουν την εξουσία των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων. Έτσι, καθορίζουν το νομικό πλαίσιο βάσει του οποίου τα θεσμικά όργανα της ΕΕ υλοποιούν τις ευρωπαϊκές πολιτικές.

Το πρωτογενές δίκαιο εκτός από τις ιδρυτικές συνθήκες περιλαμβάνει επίσης:

- τις τροποποιητικές Συνθήκες της ΕΕ,
- τα συνημμένα στις ιδρυτικές και τροποποιητικές Συνθήκες πρωτόκολλα,
- τις Συνθήκες προσχώρησης των κρατών μελών στην ΕΕ².

1.2 Οι πηγές παράγωγου δικαίου

Το παράγωγο δίκαιο περιλαμβάνει τις μονομερείς πράξεις και τις συμβατικές πράξεις. Οι μονομερείς πράξεις μπορούν να διαιρεθούν σε δύο κατηγορίες:

¹ europa.eu/legislation'affairs/114534_el.htm

² https://e-justice.europa.eu/content_eu_law-3-el.do

- εκείνες που συμπεριλαμβάνονται στην ονοματολογία του άρθρου 288 της συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ: τον κανονισμό, την οδηγία, την απόφαση, τις γνώμες και τις συστάσεις·
- εκείνες που δεν συμπεριλαμβάνονται στην ονοματολογία του άρθρου 288 της συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ. Είναι οι επονομαζόμενες άτυπες πράξεις, όπως οι ανακοινώσεις, οι συστάσεις καθώς και οι Λευκές και Πράσινες Βίβλοι.

Οι συμβατικές πράξεις συμπεριλαμβάνουν:

- τις διεθνείς συμφωνίες που υπογράφονται μεταξύ της ΕΕ, αφενός, και μιας τρίτης χώρας ή οργανισμού, αφετέρου·
- τις συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών·
- τις διοργανικές συμφωνίες, δηλαδή συμφωνίες μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ³.

1.3 Οι πηγές επικουρικού δικαίου

Εκτός από τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι πηγές επικουρικού δικαίου περιλαμβάνουν το διεθνές δίκαιο και τις γενικές αρχές δικαίου. Αυτές οι πηγές επέτρεψαν στο Δικαστήριο να καλύψει τα κενά του πρωτογενούς και/ή του παράγωγου δικαίου. Το διεθνές δίκαιο αποτελεί πηγή έμπνευσης για το Δικαστήριο κατά τη διαμόρφωση της νομολογίας του. Αναφέρεται σε αυτό παραπέμποντας στο γραπτό δίκαιο, στο έθιμο και στα ήθη. Οι γενικές αρχές δικαίου είναι άγραφες πηγές που απορρέουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου. Επέτρεψαν στο Δικαστήριο να θεσπίσει κανόνες σε διάφορους τομείς στους οποίους δεν προβλέπονται διατάξεις των Συνθηκών⁴.

Το επικουρικό δίκαιο συγκεντρώνει τις άγραφες πηγές του ευρωπαϊκού δικαίου νομολογιακής προέλευσης. Οι εν λόγω πηγές χρησιμοποιούνται από το Δικαστήριο ως νομικοί κανόνες σε περίπτωση απουσίας του πρωτογενούς και/ή του παραγώγου δικαίου. Αυτές περιλαμβάνουν τις γενικές αρχές δικαίου και τους κανόνες δημοσίου διεθνούς δικαίου. Όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα, τα οποία από μακρού χρόνου θεωρούνται

³ Άρθρο 288 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁴ Διαδικτυακή πύλη της ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής δικαιοσύνης-δίκαιο της ευρωπαϊκής ένωσης https://e-justice.europa.eu/content_eu_law-3-el.do

από το Δικαστήριο ως γενικές αρχές δικαίου, τείνουν να καταστούν σταδιακά στοιχεία πρωτογενούς δικαίου⁵.

1.4 Το πρωτογενές δίκαιο

Το πρωτογενές δίκαιο το οποίο είναι γνωστό και ως πρωτογενής πηγή, αποτελεί το σημαντικότερο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Ευρίσκεται στην κορυφή της πυραμίδας της ευρωπαϊκής νομικής τάξης και περιλαμβάνει ουσιαστικά τις συνθήκες για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το πρωτογενές δίκαιο (πρωτογενής πηγή) αποτελεί το σημαντικότερο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), δηλαδή υπερισχύει κάθε άλλης πηγής δικαίου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο είναι αρμόδιο να επιβάλλει την τήρηση αυτής της υπεροχής μέσω διαφόρων προσφυγών, όπως η προσφυγή ακύρωσης [άρθρο 263 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)] και η προσφυγή για την έκδοση προδικαστικής απόφασης⁶.

Το πρωτογενές δίκαιο αποτελείται κυρίως από τις Συνθήκες της ΕΕ. Οι συνθήκες αυτές περιλαμβάνουν τους τυπικούς και ουσιαστικούς κανόνες που πλαισιώνουν την εφαρμογή των πολιτικών των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων. Επίσης, οι συνθήκες καθορίζουν τους τυπικούς κανόνες που ορίζουν τον καταμερισμό των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Ένωσης και των κρατών μελών και που θεμελιώνουν την εξουσία των θεσμικών οργάνων. Επίσης καθορίζουν ουσιαστικούς κανόνες που προσδιορίζουν το πεδίο εφαρμογής των πολιτικών και διαρθρώνουν τη δράση των θεσμικών οργάνων.

1.5 Πεδίο εφαρμογής του πρωτογενούς δικαίου

- Το πρωτογενές δίκαιο αποτελείται από το σύνολο των ιδρυτικών συνθηκών της ΕΕ, που τροποποιήθηκαν και προσαρμόστηκαν από διάφορες συνθήκες και πράξεις. Πρόκειται για:
- τις «ιδρυτικές» συνθήκες της ΕΕ,
- τις μεγάλες τροποποιητικές συνθήκες της ΕΕ,
- τα συνημμένα στις εν λόγω συνθήκες πρωτόκολλα,

⁵ europa.eu/legislation...affairs/.../114533_el.htm

⁶ άρθρο 267 της ΣΛΕΕ

- τις συμπληρωματικές συνθήκες που επιφέρουν τομεακές τροποποιήσεις στις ιδρυτικές συνθήκες, τις συνθήκες προσχώρησης χωρών στην ΕΕ. Οι «ιδρυτικές» συνθήκες των διαφόρων Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,
- η συνθήκη των Παρισίων (18 Απριλίου 1951),
- οι συνθήκες της Ρώμης (συνθήκη Ευρατόμ και συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας) (25 Μαρτίου 1957),
- η συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση (7 Φεβρουαρίου 1992), η συνθήκη της Ρώμης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης (29 Οκτωβρίου 2004).

Οι τροποποιητικές συνθήκες είναι:

- η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (17 και 28 Φεβρουαρίου 1986),
- η συνθήκη του Άμστερνταμ (2 Οκτωβρίου 1997),
- η συνθήκη της Νίκαιας (26 Φεβρουαρίου 2001)
- η συνθήκη της Λισσαβόνας (13 Δεκεμβρίου 2007) που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Δεκεμβρίου 2009.

Οι συμπληρωματικές συνθήκες, που επιφέρουν τομεακές τροποποιήσεις στις ιδρυτικές συνθήκες, είναι:

- η συνθήκη για τη «συγχώνευση των εκτελεστικών οργάνων» (8 Απριλίου 1965),
- η συνθήκη περί τροποποίησης ορισμένων διατάξεων επί του προϋπολογισμού των κοινοτικών συνθηκών (22 Απριλίου 1970),
- η συνθήκη των Βρυξελλών περί τροποποίησης ορισμένων διατάξεων επί του προϋπολογισμού των κοινοτικών συνθηκών και περί ιδρύσεως ενός Ελεγκτικού Συνεδρίου (22 Ιουλίου 1975),
- η «πράξη» περί της εκλογής των αντιπροσώπων στο Κοινοβούλιο με άμεση καθολική ψηφοφορία (20 Σεπτεμβρίου 1976).

Οι συνθήκες προσχώρησης:

- του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιρλανδίας και της Νορβηγίας (22 Ιανουαρίου 1972),
- της Ελλάδας (28 Μαΐου 1979),
- της Ισπανίας και της Πορτογαλίας (12 Ιουνίου 1985),
- της Αυστρίας, της Φινλανδίας, της Νορβηγίας και της Σουηδίας (24 Ιουνίου 1994),

- της Κύπρου, της Εσθονίας, της Ουγγαρίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Λετονίας, της Λιθουανίας, της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Σλοβακίας και της Σλοβενίας (16 Απριλίου 2003),
- της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας (25 Απριλίου 2005).
- Οι πράξεις προσχώρησης της Νορβηγίας της 22ας Ιανουαρίου 1972 και της 24ης Ιουνίου 1994 δεν τέθηκαν ποτέ σε ισχύ. Την 1η Φεβρουαρίου 1985 υπογράφηκε μια συμφωνία για τη δημιουργία ειδικού καθεστώτος για τη Γροιλανδία⁷.

Όσον αφορά το **γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής** του πρωτογενούς δικαίου, το άρθρο 355 της ΣΛΕΕ ορίζει ότι το δίκαιο της ΕΕ εφαρμόζεται στα μητροπολιτικά εδάφη των κρατών μελών και σε ορισμένα νησιά και υπερπόντια εδάφη (όπως η Μαδέρα, οι Κανάριοι Νήσοι και τα υπερπόντια γαλλικά διαμερίσματα). Επίσης εφαρμόζεται στα εδάφη των οποίων τις εξωτερικές σχέσεις διασφαλίζει ένα κράτος (όπως το Γιβραλτάρ και οι Νήσοι Åland).

Το άρθρο 355 της συνθήκης ΣΛΕΕ προβλέπει ότι το Συμβούλιο μπορεί να καθορίσει ιδιαίτερο καθεστώς σε ορισμένα εδάφη, όπως, για παράδειγμα, στο Γιβραλτάρ και στα νησιά Σαιν Πιερ και Μικελόν για τελωνειακά θέματα. Τέλος, το άρθρο 355 της ΣΛΕΕ προβλέπει ρητά ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν εφαρμόζεται σε ορισμένα εδάφη όπως οι Νήσοι Φερόες⁸.

Όσον αφορά το **χρονικό πεδίο εφαρμογής** του πρωτογενούς δικαίου, αυτό εφαρμόζεται κατά το χρόνο έναρξης ισχύος της συνθήκης, εκτός από τη μεταβατική περίοδο. Όσον αφορά τη διάρκεια εφαρμογής, τα κείμενα που υπάγονται στο πρωτογενές δίκαιο ισχύουν κατ' αρχήν επί απεριόριστο χρόνο⁹.

1.6 Νομικό καθεστώς του πρωτογενούς δικαίου

Όσον αφορά τις δεσμεύσεις **που έχουν αναλάβει τα κράτη μέλη μεταξύ τους**, εφόσον είναι:

1. **πριν από τη συνθήκη της Ρώμης**, κατ' αρχήν παύουν να ισχύουν. Στην περίπτωση αυτή, οι δεσμεύσεις υπάγονται στο προβλεπόμενο στο διεθνές δίκαιο καθεστώς που

⁷ https://e-justice.europa.eu/content_eu_law-3-el.do

⁸ άρθρο 355 της ΣΛΕΕ

⁹ άρθρο 356 της ΣΛΕΕ

διαδέχεται τις συνθήκες. Κατ' εξαίρεση, το άρθρο 350 της ΣΕΕ επιτρέπει ρητά ορισμένες περιφερειακές ενώσεις μεταξύ Βελγίου, Λουξεμβούργου και Κάτω Χωρών¹⁰,

2. **μετά τη συνθήκη της Ρώμης** υπόκεινται στη γενική υποχρέωση τήρησης της αρχής της έντιμης συνεργασίας που αναφέρεται στο άρθρο 4 της ΣΕΕ. Δυνάμει αυτού του άρθρου, κράτη μέλη απέχουν από κάθε μέτρο που δύναται να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των σκοπών της ΣΕΕ¹¹.

Όσον αφορά τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει τα κράτη μέλη με τις τρίτες χώρες, εφόσον είναι:

1. **πριν από τη συνθήκη της Ρώμης**, τα δικαιώματα των τρίτων χωρών διατηρούνται δυνάμει του άρθρου 307 της συνθήκης ΕΚ και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Με άλλα λόγια, οι συμφωνίες αυτές υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Κοινότητας λόγω της μεταφοράς αρμοδιότητας των κρατών προς αυτήν. Κατ' εξαίρεση, τα δικαιώματα που απορρέουν από συμφωνίες μη συμβιβάσιμες με τη συνθήκη ΕΚ δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα¹²,
2. **μετά τη συνθήκη της Ρώμης**, αναγνωρίζονται ως ισχύουσες, εκτός εάν το κράτος υπερέβη τις αρμοδιότητές του (εφόσον η ΕΕ διαθέτει αρμοδιότητα την οποία το κράτος δεν τήρησε) και εάν η συμφωνία θίγει τη γενική υποχρέωση τήρησης της αρχής της έντιμης συνεργασίας.

¹⁰ άρθρο 350 της ΣΕΕ

¹¹ άρθρο 4 της ΣΕΕ

¹² ΔΕΕ, International Fruit Company της 12ης Δεκεμβρίου 1972

Κεφάλαιο 2

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Από την ίδρυσή του, το 1952, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως έχει ως αποστολή να εξασφαλίζει "την τήρηση του δικαίου κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή των Συνθηκών".

Στο πλαίσιο της αποστολής αυτής το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως:

- ελέγχει τη νομιμότητα των πράξεων των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως,
- φροντίζει για την εκ μέρους των κρατών μελών τήρηση των υποχρεώσεών τους που απορρέουν από τις Συνθήκες,
- ερμηνεύει το δίκαιο της Ενώσεως κατόπιν υποβολής αιτήσεως εκ μέρους των εθνικών δικαστών.

Με τον τρόπο αυτό αποτελεί τη δικαστική αρχή της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και φροντίζει, σε συνεργασία με τα δικαστήρια των κρατών μελών, για την ομοιόμορφη εφαρμογή και ερμηνεία του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, η έδρα του οποίου είναι το Λουξεμβούργο, περιλαμβάνει τρία δικαιοδοτικά όργανα: το Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο (συσταθέν το 1988) και το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης (συσταθέν το 2004). Από της συστάσεώς τους, τα τρία αυτά δικαιοδοτικά όργανα εξέδωσαν περίπου 28000 αποφάσεις.

Δεδομένου ότι κάθε κράτος μέλος έχει τη δική του γλώσσα και το δικό του νομικό σύστημα, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως είναι ένα πολύγλωσσο κοινοτικό όργανο. Αντίστοιχο γλωσσικό καθεστώς δεν υφίσταται σε κανένα άλλο δικαστήριο στον κόσμο, διότι καθεμία από τις επίσημες γλώσσες της Ενώσεως μπορεί να είναι γλώσσα διαδικασίας. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο υποχρεούται απαρέγκλιτα να είναι πολύγλωσσο λόγω της ανάγκης επικοινωνίας με τους διαδίκους στη γλώσσα της διαδικασίας και της εξασφάλισης της διαδόσεως της νομολογίας του στο σύνολο των κρατών μελών¹³.

Με την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβόνας, την 1η Δεκεμβρίου 2009, η Ευρωπαϊκή Ένωση απέκτησε νομική προσωπικότητα και ανέλαβε τις αρμοδιότητες που είχε προηγουμένως η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Έτσι, το κοινοτικό δίκαιο καθίσταται «δίκαιο

¹³ CURIA, Γενική παρουσίαση – δικαστήριο της ευρωπαϊκής ένωσης CURIA.europa.eu/jcms/jo2_6999/

της Ένωσης», περιλαμβάνον επίσης όλες τις εκδοθείσες στο παρελθόν διατάξεις δυνάμει της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση όπως αυτή είχε προ της Συνθήκης της Λισσαβόνας. Στην ακόλουθη παρουσίαση, ωστόσο, θα χρησιμοποιείται ο όρος «κοινοτικό δίκαιο» όταν παρατίθεται η προγενέστερη της ενάρξεως της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβόνας νομολογία του Δικαστηρίου.

2.1 Η Σύνθεση

Το Δικαστήριο απαρτίζεται από 28 δικαστές και 9 γενικούς εισαγγελείς. Οι δικαστές και οι γενικοί εισαγγελείς διορίζονται με κοινή συμφωνία από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών μετά από διαβούλευση με επιτροπή επιφορτισμένη να γνωμοδοτεί επί της καταλληλότητας των προτεινομένων υποψηφίων για την άσκηση των σχετικών καθηκόντων. Η θητεία τους είναι εξαετής και ανανεώσιμη. Επιλέγονται μεταξύ προσωπικοτήτων που παρέχουν πλήρη εγγύηση ανεξαρτησίας και συγκεντρώνουν στις χώρες τους τις αναγκαίες προϋποθέσεις για διορισμό στα ανώτατα δικαστικά αξιώματα ή είναι νομικοί αναγνωρισμένου κύρους.

Οι δικαστές του Δικαστηρίου εκλέγουν μεταξύ τους τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου για τριετή ανανεώσιμη θητεία. Ο πρόεδρος διευθύνει τις εργασίες του Δικαστηρίου και προεδρεύει κατά τις συνεδριάσεις και τις διασκέψεις των μεγαλύτερων δικαστικών σχηματισμών. Ο αντιπρόεδρος επικουρεί τον πρόεδρο κατά την άσκηση των καθηκόντων του και τον αντικαθιστά σε περίπτωση κωλύματος.

Οι γενικοί εισαγγελείς επικουρούν το Δικαστήριο. Έργο τους είναι να διατυπώνουν με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία μια νομική γνώμη, που αποκαλείται «προτάσεις», στις υποθέσεις που τους ανατίθενται. Ο Γραμματέας είναι ο γενικός γραμματέας του οργάνου και διευθύνει τις υπηρεσίες του υπό την εποπτεία του προέδρου του Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο μπορεί να συνεδριάζει σε ολομέλεια, ως τμήμα μείζονος συνθέσεως (15 δικαστές) ή κατά πενταμελή ή τριμελή τμήματα.

Η ολομέλεια συνεδριάζει στις ειδικές περιπτώσεις που προβλέπονται από τον Οργανισμό του Δικαστηρίου (ιδίως όταν καλείται να παύσει τον Ευρωπαίο Διαμεσολαβητή ή να απαλλάξει από τα καθήκοντά του ένα μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής λόγω παραβάσεως των υποχρεώσεών του) και όταν το Δικαστήριο εκτιμά ότι η υπόθεση είναι εξαιρετικής σημασίας.

Το Δικαστήριο συνεδριάζει ως τμήμα μείζονος συνθέσεως όταν το ζητήσει κράτος μέλος ή όργανο που είναι διάδικος, καθώς και όταν η υπόθεση είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη ή σημαντική. Οι υπόλοιπες υποθέσεις εκδικάζονται από τα πενταμελή ή τα τριμελή τμήματα. Οι πρόεδροι των πενταμελών τμημάτων εκλέγονται για τρία έτη, οι δε των τριμελών τμημάτων για ένα έτος.

Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) ιδρύθηκε από τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, που υπογράφηκε το 1951. Η Συνθήκη έδωσε στο ΔΕΚ έδρα το Λουξεμβούργο. Ανέλαβε το έργο της εξασφάλισης ότι "κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή της παρούσας Συνθήκης και των κανόνων που προβλέπονται για την ερμηνεία της, την τήρηση του δικαίου¹⁴."

Το 1957, η επικύρωση της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, και της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, επέκτεινε τη δικαιοδοσία του ΔΕΚ σημαντικά¹⁵, με αποτέλεσμα την εμφάνιση του ως μια υπερεθνική οντότητα.

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986, μαζί με την τροποποίηση των τριών προηγούμενων συνθηκών, δημιούργησε το Πρωτοδικείο, για να βοηθήσει το ΔΕΚ να αντιμετωπίσει σταθερά αυξανόμενη ροή των υποθέσεων που τέθηκαν ενώπιον του προς εξέταση.

Το 1992, η Συνθήκη του Μάαστριχτ ίδρυσε δύο νέους «πυλώνες» της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία, λόγω των ανησυχιών για τον δικαστικό ακτιβισμό, έμειναν έξω από τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Μεταγενέστερες τροποποιητικές συνθήκες, ωστόσο, δηλαδή η Συνθήκη του Άμστερνταμ του 1997 επέκτεινε τη δικαιοδοσία του ΔΕΚ για την κάλυψη του πυλώνα Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων¹⁶.

¹⁴ CURIA, Γενική παρουσίαση – δικαστήριο της ευρωπαϊκής ένωσης CURIA.europa.eu/jcms/jo2_6999/

¹⁵ Cini, M (2007,σελ. 189) *European Union Politics* (2nd Edn), Oxford: Oxford University Press.

¹⁶ Cini, M (2007, σελ. 190) *European Union Politics* (2nd Edn), Oxford: Oxford University Press.

2.2 Σύνθεση και διαδικασία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αποτελείται από ένα δικαστή ανά κράτος μέλος, κάθε δικαστής που διορίζονται για μια ανανεώσιμη θητεία έξι χρόνων¹⁷. Οι δικαστές εκλέγουν μεταξύ τους, για να ενεργεί ως πρόεδρος, με το καθήκον να προεδρεύει των δικαστικών συναντήσεων, να μεριμνά για την κατανομή των υποθέσεων, καθώς και τον ορισμό ημερομηνιών για τις ακροάσεις.

Κατά την εκδίκαση υποθέσεων, το ΔΕΚ συνεδριάζει συνήθως σε ομάδες των 5 ή 7 δικαστών, η σε μείζονα σύνθεση των 13, ή σε ολομέλεια σε ιδιαίτερα σημαντικές ή προβληματικές περιπτώσεις. Οι δικαστές επικυρούνται από 8 γενικούς εισαγγελείς, οι οποίοι δίνουν προκαταρκτικές εκθέσεις σχετικά με την υπόθεση στο χέρι για να βοηθήσει τους δικαστές στη διαμόρφωση μιας απόφασης, αν και οι δικαστές δεν υποχρεούνται να ακολουθήσουν, ή ακόμη και να εξετάσουν τις απόψεις των Γενικών Εισαγγελέων¹⁸. Οι αποφάσεις που εκδίδονται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο συζητούνται κεκλεισμένων των θυρών και μια ενιαία απόφαση παραδίδεται ανά περίπτωση, γι 'αυτό δεν είναι γνωστό ποιος εκ των δικαστών διαφώνησε.

Οι αποφάσεις του ΔΕΚ λαμβάνουν δύο κύριες μορφές: τις προδικαστικές αποφάσεις, και τις άμεσες δράσεις. Μια έκδοση προδικαστικής αποφάσεως είναι όταν ένα εθνικό δικαστήριο υποβάλλει ερώτημα στο ΔΕΚ σχετικά με την ερμηνεία ή το κύρος του κοινοτικού δικαίου. Το ΔΕΚ παραδίδει στη συνέχεια μια απόφαση, με την οποία δίνει την απάντησή της στην ερώτηση. Οι άμεσες προσφυγές που ασκούνται από την εφαρμογή στο Μητρώο, το οποίο στη συνέχεια δημοσιεύει τις λεπτομέρειες της απαίτησης στην Επίσημη Εφημερίδα. Σε αντίθεση με τα αγγλικά δικαστήρια, το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται από το προηγούμενο, και είναι ελεύθερο να παρεκκλίνει από την προηγούμενη νομολογία υπό το φως των νέων γεγονότων¹⁹.

2.3 Ο ρόλος του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Άρθρα 220 έως 45)

Ο ρόλος του ΔΕΚ είναι να «εξασφαλίσει την ερμηνεία και εφαρμογή της Συνθήκης, και την τήρηση του δικαίου (άρθρο 220). Το ΔΕΚ δημιουργήθηκε ως μέρος της Ευρωπαϊκής

¹⁷ McCormick, J (2008, σελ. 86) *Understanding the European Union* (4th edn), Basingstoke: Palgrave MacMillan.

¹⁸ McCormick, J (2008, σελ. 87) *Understanding the European Union* (4th edn), Basingstoke: Palgrave MacMillan.

¹⁹ (Steiner et al, 2006: 37).

Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, προκειμένου να προστατεύσει τα κράτη μέλη και τις επιχειρήσεις, διασφαλίζοντας ότι η υπερεθνική υψηλή αρχή, δηλαδή Επιτροπή και το Συμβούλιο των Υπουργών δεν υπερβαίνει την εξουσία τους, συμπληρώνοντας σε ασαφείς πτυχές της νομοθεσίας της ΕΚ, μέσω επίλυσης των διαφορών, και τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τα τέλη της μη συμμόρφωσης που προέβαλε η Επιτροπή ή από τα κράτη μέλη²⁰. Ωστόσο, όταν δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση, η εντολή του Δικαστηρίου άλλαξε, αλλά η κύρια λειτουργία του παραμένει υπό έλεγχο της Επιτροπής και του Συμβουλίου. Περαιτέρω να σημειωθεί ότι η Συνθήκη της Ρώμης χρεώνει το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) με την ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων του. Το ΔΕΚ, επισημαίνεται ότι, εξετάζει το νομικό καθεστώς των πράξεων που αναλαμβάνουν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ (άρθρα 230 και 232), εποπτεύει τη συμμόρφωση των κρατών μελών με τις ιδρυτικές Συνθήκες και το παράγωγο δίκαιο της Ένωσης (άρθρα 226 και 227) και ερμηνεύει Ευρωπαϊκό δίκαιο της Ένωσης για τα εθνικά δικαστήρια²¹.

Ένας δεύτερος ρόλος του ΔΕΚ είναι η επίλυση διαφορών όταν οι νόμοι ΕΚ είναι ασαφείς²², συμπληρώνοντας ελλείψεις συμβάσεις. Το ΔΕΚ, με το επιχείρημα αυτό, μπορεί, σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ κρατών μελών ή επιχειρήσεων από τη μία πλευρά, και την Επιτροπή ή τις εθνικές κυβερνήσεις από την άλλη για το πώς πρέπει να ερμηνεύεται η συνθήκη ή άλλες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου. Η κύρια διαδικασία απόφαση επιτρέπει στα άτομα να αμφισβητήσουν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ερμηνείες του κοινοτικού δικαίου της Επιτροπής ή του εθνικές διοικήσεις²³. Ωστόσο, αυτές οι πτυχές της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου δεν ήταν μέρος της Συνθήκης της Ρώμης, μάλλον δημιουργήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο το οποίο μετέτρεψε την έκδοση προδικαστικής απόφασης του συστήματος από ένα μηχανισμό για να επιτρέπουν σε μεμονωμένους που αμφισβητούν το κοινοτικό δίκαιο ή σε ένα μηχανισμό που να επιτρέπει στα άτομα να αμφισβητήσει την εθνική νομοθεσία. Η απόφαση του ΔΕΚ είναι μια παρεμπόδιση απόφαση: θεωρείται ως ένα βήμα προς τη διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και ενώ είναι δεσμευτικές για το εθνικό δικαστήριο, αφήνει την

²⁰ Garret, G (1995) "The Politics of Legal Integration in the European Union", *International Organisation*, Vol 49 (1) 171-181.

²¹ Johnston, A (2001) "Judicial Reform and the Treaty of Nice", *Common Market Law Review*, 38 499-523

²² Garret, G et al. (1998, σελ. 124) "The European Court of Justice, National Governments and Legal Integration in the European Union", *International Organisation*, 52 (1).

²³ Arnall, A (1990) "Reference to the European Court", *European Law Review*, 15, p 75.

τελευταία στην τελική διάθεση της υπόθεσης. Είναι με αυτή την έννοια ότι η απόφαση του ΔΕΚ είναι προκαταρκτική²⁴.

Το σύστημα που θεσπίζεται με το άρθρο 234 έχει σχεδιαστεί για να εξασφαλίσει την ομοιόμορφη ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου²⁵. Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην νέο φονξιοναλιστική προσέγγιση του ΔΕΚ και υποστήριξε ευθέως ότι τα εθνικά δικαστήρια θα συνεργαστούν με το ΔΕΚ, τόσο όσον αφορά την παραπομπή υποθέσεων βάσει του άρθρου 234 και μετά από τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου που προκύπτει, με βάση την επιθυμία τους για ενδυνάμωση²⁶. Για να το πούμε τα λόγια του Joseph Weiler (1991) σχετικά: «Με το γεγονός της δικής τους τα εθνικά δικαστήρια κάνοντας μια προδικαστική παραπομπή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι κυβερνήσεις αναγκάζονται να προσαρμόσουν την επιχειρηματολογία τους και να στραφούν στη δικαστική αρένα στην οποία το ΔΕΚ διαπρέπει. Όταν τα εθνικά δικαστήρια είχαν δεχθεί την υπεροχή του δικαίου του ΔΕΚ, έγιναν υποστηρικτές και υποστηρικτές του ΔΕΚ στην εθνική έννομη σφαίρα, με τη χρήση της δικαστικής τους θέσης να περιορίσουν το είδος των πολιτικών απαντήσεων που θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει για την αποφυγή ανεπιθύμητων αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου²⁷».

Η προθυμία του Ελεγκτικού Συνεδρίου να δεχτεί το ρόλο του «συνένοχου» στην απόφαση-ορόσημο του υπόθεση Van Gend en Loos, ενθάρρυνε τα ολλανδικά δικαστήρια να ασκούν τις συνταγματικά αναγνωρισμένες αρμοδιότητες τους κατά τον εθνικό νομοθέτη. Στη βρετανική κατάσταση, όπως είναι γνωστό, το δόγμα της κυριαρχίας προεκκενώνει οποιοδήποτε δικαστήριο από επίθεση πρωτογενούς δικαίου. Η νομολογία του Ηνωμένου Βασιλείου αποτελεί ένα καλό παράδειγμα για το πόσο εύκολα τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να αγκαλιάσουν τη νέα αρχή που βρέθηκε μπροστά τους. Ωστόσο, στη Γαλλία, το Cour de cassation αποφάσισε να αποδεχθεί αυτό το δόγμα στην υπόθεση

²⁴ Garret, G (1995) "The Politics of Legal Integration in the European Union", *International Organisation*, Vol 49 (1) 171-181.

²⁵ Everling, U (1984) "The Court of Justice as a Decision-Making Authority", *Michigan Law Review*, 82 1294-1310.

²⁶ Burley, A and Mattli, W. (1993) "Europe Before the Court: A Political Theory of Legal Integration", *International Organisation*, 47 (1) 41-76.

²⁷ <http://links.jstor.org/sici?sici=0044-094%28199106%29100%3A8%3C2403%3ATTTOE%3E2.0.CO%3B2-V>

ορόσημο Ζακ Vabre μόνο τέσσερις μήνες μετά την άρνηση του Conseil Constitutionel να επανεξετάσει τη νομοθεσία σχετικά με τη συμβατότητά της με τις διεθνείς συνθήκες²⁸.

2.4 Σημαντικές αποφάσεις: Πώς το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει αναπτύξει το κοινοτικό δίκαιο

Το ΔΕΚ έχει διαδραματίσει καίριο ρόλο στην ανάπτυξη του κοινοτικού δικαίου. Αν και δεν είναι νομοθετικό όργανο από μόνο του, οι αποφάσεις του ΔΕΚ "αποδείχθηκαν καθοριστικές στο να βοηθήσουν στην επίτευξη οικονομικών και κοινωνικών στόχων της ΕΕ και επηρέασαν βαθύτατα τη φύση της έννομης τάξης και την πολιτική της²⁹. Ως εκ τούτου, στην κατανόηση του τρόπου λειτουργίας της ΕΕ, είναι σημαντικό να εξετάσουμε μερικές από τις πιο σημαντικές αποφάσεις του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των επιπτώσεών τους τόσο για την Κοινότητα και τα κράτη μέλη.

Αναμφισβήτητα οι δύο πιο σημαντικές αποφάσεις που ελήφθησαν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ήταν εκείνες στις περιπτώσεις του Van Gend en Loos (1963) και Costa κατά ENEL (1964), αναφέρονται σε αυτά ως ακρογωνιαίους λίθους της κοινοτικής έννομης τάξης». Στην περίπτωση του Van Gend en Loos, το ΔΕΚ δήλωσε την αρχή του «άμεσου αποτελέσματος», η οποία επιτρέπει στα άτομα να επικαλεστούν τα δικαιώματα που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο και όχι μόνο, δηλώνει ότι είναι σε θέση να το κάνει αυτό. Η απόφαση αυτή βασίζεται στο σκεπτικό ότι:

Η Κοινότητα αποτελεί νέα έννομη τάξη διεθνούς δικαίου, υπέρ της οποίας τα κράτη περιόρισαν τα κυριαρχικά τους δικαιώματα, σε περιορισμένους έστω τομείς, καθώς και τα θέματα τα οποία δεν περιλαμβάνει μόνο τα κράτη μέλη αλλά και οι πολίτες τους. Ανεξάρτητα από τη νομοθεσία των κρατών μελών, ως εκ τούτου, το κοινοτικό δίκαιο επιβάλλει, όχι μόνο υποχρεώσεις στους ιδιώτες, αλλά αποσκοπεί επίσης να απονεμηθούν σ' αυτούς δικαιώματα που γίνονται μέρος της νομικής κληρονομιάς τους.

Αυτή η απόφαση ήταν κρίσιμη, δεδομένου ότι στην πραγματικότητα ενσωματώνει το κοινοτικό δίκαιο στα εθνικά συστήματα, καθιστώντας το έτσι στη διάθεση των πολιτών της. Αυτό ήταν καθαρά μια πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου χρησιμοποιώντας μια τελεολογική ανάγνωση των διατάξεων της Συνθήκης, και δεν έγινε ρητή οπουδήποτε στη δομή της Συνθήκης. Το επόμενο έτος, το Δικαστήριο καθιέρωσε την αρχή της

²⁸ Dinan, D (2005) *Ever Closer union: An Introduction to European Integration* (3rd Edn) Basingstoke: Palgrave MacMillan.

²⁹ D. Dinan (1999), "External Relations: Common Commercial Policy" in D. Dinan, *Ever Closer Union: An Introduction to European Integration*, 2nd ed. (London: Lynne Rienner Publishers, 1999, xiii, 597 p., ISBN 1-55587-739-7), σελ. 308.

"υπεροχής" του κοινοτικού δικαίου στην περίπτωση της Costa κατά ENEL - και πάλι η αρχή αυτή δεν έγινε ρητή οπουδήποτε στις διατάξεις της Συνθήκης. Η αρχή αυτή υπαγορεύει ότι, όταν υπάρχει σύγκρουση μεταξύ της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας, το κοινοτικό δίκαιο θα επικρατήσει.

Το ΔΕΚ έχτισε στις ιδέες που εμφανίζονται παραπάνω στην περίπτωση του Van Gend en Loos. Οι νόμοι που απορρέουν από τη Συνθήκη, μια αυτόνομη πηγή δικαίου, δεν μπορεί, λόγω της φύσεώς της, να αντιταχθεί με τους κανόνες του εθνικού δικαίου, όποιοι κι αν είναι, χωρίς να στερείται του χαρακτήρα του ως κοινοτικού δικαίου και χωρίς τη νομική βάση της ίδιας της Κοινότητας υπό αμφισβήτηση. Και πάλι, το Δικαστήριο υποστήριξε μια νομική αρχή που θα είχε τεράστιες συνέπειες για την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στα κράτη μέλη, όπως αναφέρεται σαφώς ότι το κοινοτικό δίκαιο είναι το υπέρτατο στο εσωτερικό τους.

Το ΔΕΚ έπαιξε επίσης σημαντικό ρόλο στη διευκόλυνση και την ενίσχυση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων εντός της Κοινότητας. Δύο περιπτώσεις στη δεκαετία του 1970 ξεχωρίζουν. Το 1974, με την απόφαση Dassonville, το Δικαστήριο διευκρίνισε την έννοια του όρου «μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος» στα άρθρα 28 και 29 της συνθήκης ΕΚ, που αναφέρεται στη δημιουργία εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο όρος σήμαινε: «κάθε εμπορική ρύθμιση από τα κράτη μέλη που είναι ικανή να εμποδίσει, άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, το ενδοκοινοτικό εμπόριο». Αυτή η ευρεία ερμηνεία των διατάξεων της Συνθήκης έδωσε την κοινοτική νομική εξουσία να ασχοληθεί με ένα πολύ ευρύτερο φάσμα των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, επιτρέποντας έτσι τη συνεχώς αυξανόμενη ολοκλήρωση. Στην περίπτωση του 1979 Cassis de Dijon, το Δικαστήριο καθιέρωσε την αρχή της "αμοιβαίας αναγνώρισης", η οποία μπορεί τακτοποιημένα να συνοψιστεί ως η αρχή ότι «όταν ένα προϊόν που κυκλοφορεί νομίμως σε ένα κράτος μέλος θα πρέπει να επιτρέπεται να διακινείται ελεύθερα σε όλα τα άλλα, εκτός αν οι περιορισμοί θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από επιτακτικούς λόγους, όπως η προστασία της δημόσιας ασφάλειας, της δημόσιας υγείας ή της υγείας των ζώων, το περιβάλλον και άλλα» (Kennedy, 2006, σελ 138). Οι περιορισμοί αυτοί αργότερα κωδικοποιήθηκαν στο άρθρο 30 ΕΚ, που δείχνει πώς οι αποφάσεις του Δικαστηρίου έχουν επηρεάσει τη νομοθετική διαδικασία. Το Δικαστήριο εξέδωσε επίσης ορισμένες αποφάσεις σχετικά με τα θέματα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών στον Vereiniging Bond van Adverteerders κατά του

Ολλανδικού Δημοσίου (1988), δύο εκ των οποίων είχαν επιρροή στην επίτευξη των ως άνω ελευθεριών.

Ένας άλλος τομέας στον οποίο οι κανόνες του ΔΕΚ είναι ότι, από ένδικο μέσα για την περίπτωση όπου τα κράτη ή τα εθνικά νομικά συστήματα είναι σε υπαιτιότητά του. Στην Francovich και Bonifaci κατά Ιταλίας (1991) το δικαστήριο έκρινε «κρατική ευθύνη», σε αυτή την περίπτωση που ένα άτομο που έχει επηρεαστεί από την κατάσταση μη εφαρμογής μιας οδηγίας για συγκεκριμένο χρόνο μπορεί να αξιώσει αποζημίωση από το κράτος. Επιπλέον, το 2003, η περίπτωση του Köbler διαπίστωσε ότι «τα άτομα είχαν δικαίωμα σε αποζημίωση σε περιπτώσεις όπου τα ανώτατα εθνικά δικαστήρια δεν είχαν ζητήσει την έκδοση προδικαστικής απόφασης ή αγνόησαν την ερμηνεία του Δικαστηρίου σε προδικαστικό ερώτημα»³⁰.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε σε μερικές διαφορετικές αποφάσεις που ασχολούνται με ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, που είχαν αντίκτυπο στο κοινοτικό δίκαιο. Στην περίπτωση της AETR, (1971), το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «όπου η Κοινότητα υλοποιεί μια κοινή εσωτερική πολιτική, τα κράτη μέλη έχουν αποκλειστεί από την είσοδο σε οποιαδήποτε δέσμευση στις εξωτερικές τους σχέσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να επηρεάσουν την κοινή πολιτική³¹». Πιο πρόσφατα, το 2000, ζητήθηκε από το Δικαστήριο για την επίλυση διαφοράς μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου στη μία πλευρά και της Γερμανίας, από την άλλη, σχετικά με την κατάλληλη νομική βάση για τη λήψη μέτρων για την απαγόρευση της διαφήμισης των τσιγάρων, στην περίπτωση που πολύ εύστοχα ονομάστηκε διαφήμιση των προϊόντων καπνού. «Η περίπτωσή του φαίνεται ότι, μολονότι τα κράτη μέλη καθορίζουν την κατανομή των αρμοδιοτήτων, αυτό είναι το δικαστήριο το οποίο, σε τελευταία ανάλυση, θα τους επιβάλει, ακόμη και στο πρόσωπο των αιτιάσεων των πολιτικών θεσμών³²». Τελευταίο, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, το ΔΕΚ είχε «σημαντικές κοινωνικές επιπτώσεις» η οποία μπορεί να είναι υποδειγματική στην περίπτωση του Defrenne (1971). Στην περίπτωση αυτή, η απόφαση του ΔΕΚ ενισχύει το δικαίωμα ίσης αμοιβής για τους άνδρες και τις γυναίκες και οδήγησε σε περισσότερα νομοθετικά μέτρα που λαμβάνονται στα πλαίσια της προώθησης του στόχου αυτού.

³⁰ Dinan, D (2005) *Ever Closer union: An Introduction to European Integration* (3rd Edn) Basingstoke: Palgrave MacMillan.

³¹ (Kennedy, 2006, σελ 139)

³² (Kennedy, 2006, σελ 139)

Ως εκ τούτου, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι αποφάσεις του ΔΕΚ είχαν μεγάλες και ίσως ακόμη και μη αναμενόμενες επιπτώσεις για την Κοινότητα. Έχει δημιουργήσει μερικές από τις θεμελιώδεις αρχές του κοινοτικού δικαίου και έχει ενθαρρύνει το για την επέκταση του σε νέους τομείς

2.5 Σχέσεις με άλλους οργανισμούς

Το Δικαστήριο έχει μια μοναδική σχέση με το Συμβούλιο, την Επιτροπή, το Κοινοβούλιο και τα κράτη μέλη, όλα εκ των οποίων είναι προνομιούχοι διάδικοι σε υποθέσεις του Δικαστηρίου. Περιέργως όμως, παρατηρεί ότι, αν και το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως αποφανθεί κατά της Επιτροπής, ωστόσο, είναι ένας προφανής σύμμαχος. Η Επιτροπή και το Δικαστήριο συνεργάζονται στενά για την προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης ιδιαίτερα μέσω της χρήσης των διαδικασιών επί παραβάσει και των μέσων της πολιτικής ανταγωνισμού.

Πράγματι, το Δικαστήριο έχει προωθήσει γενικά θεσμικά συμφέροντα του Κοινοβουλίου, κυρίως στην περίπτωση ισογλυκόζης³³. Το Δικαστήριο διόρθωσε επίσης η ανωμαλία κατά την οποία, σύμφωνα με το άρθρο 173, το Κοινοβούλιο δεν μπορεί να ασκήσει αγωγή για τη δικαστική επανεξέταση των κοινοτικών πράξεων, διάταξη η οποία φαινόταν ιδιαίτερα άτοπη αφού το Κοινοβούλιο κέρδισε μεγαλύτερη νομοθετική εξουσία στο πλαίσιο της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης. Στην απόφαση στην υπόθεση του Τσερνομπίλ, το Δικαστήριο έκρινε ότι, προκειμένου να εξασφαλιστούν οι θεσμικές ισορροπίες, ως αποτέλεσμα της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης, το Κοινοβούλιο πρέπει να έχει το δικαίωμα να αναλάβει δράση κατά του Συμβουλίου και της Επιτροπής σε υποθέσεις που αφορούν βουλευτικά προνόμια. Κατά συνέπεια, η Συνθήκη της Νίκαιας επέκτεινε περαιτέρω το δικαίωμα προσφυγής του Κοινοβουλίου ενώπιον του Δικαστηρίου (άρθρο 230). Ο τελευταίος παράγοντας αναφέρει το Συμβούλιο και το Συμβούλιο και τα μέλη του» (οι εθνικές κυβερνήσεις) στάσεις προς το Δικαστήριο. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι θεσμικά, το Συμβούλιο επιβεβαιώνει τα εθνικά συμφέροντα στο σύστημα της ΕΕ, ενώ το Δικαστήριο δείχνει την υπερεθνικότητα. Όπως έχει επεξηγηθεί από Alter (1998), στις αρχές του 1990, το Δικαστήριο δέχθηκε δριμεία κριτική από την γερμανική

³³ Dinan, D (2005) *Ever Closer union: An Introduction to European Integration* (3rd Edn) Basingstoke: Palgrave MacMillan.

κυβέρνηση για ορισμένες προδικαστικές αποφάσεις προστασία του δικαιώματος των ιταλών και των μη μεταναστών της ΕΕ³⁴.

2.6 Η ανάπτυξη της κοινωνικής πολιτικής

Τα εθνικά συστήματα κοινωνικής πολιτικής αποκλειστικά επισήμως για τα κράτη μέλη και αποτελούν βασικό στοιχείο των εθνικών αρμοδιοτήτων. Ως εκ τούτου, μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1990, η κοινωνική Ευρώπη ήταν σχεδόν ορατή σε σχέση με την εσωτερική αγορά και τη νομισματική ένωση και κοινωνικές πτυχές της αρχικής Συνθήκης ΕΟΚ το 1957 ξεναγήθηκαν κυρίως προς την εξασφάλιση των οικονομικών στόχων της Οικονομικής Κοινότητας³⁵.

Στη Συνθήκη της Ρώμης, το τμήμα για την κοινωνική πολιτική αναγνωρίζει διάφορα κοινωνικά πεδία: την απασχόληση, το εργατικό δίκαιο και τις συνθήκες εργασίας, επαγγελματικής κατάρτισης, την κοινωνική ασφάλιση, την υγεία και την ασφάλεια, τη συλλογική διαπραγμάτευση και το δικαίωμα του συνεταιρίζεστε. Σε αυτά τα πεδία τα κράτη μέλη έπρεπε να συνεργαστούν στενά. Μία από τις πιο σημαντικές διατάξεις κοινωνικής πολιτικής της Συνθήκης της Ρώμης ήταν το καθεστώς της κοινωνικής ασφάλισης των διακινούμενων εργαζομένων, η οποία μπορεί να βρεθεί στο τμήμα που αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία και αντανakλά τον περιορισμό των κοινωνικών πτυχών για την άρση των εμποδίων στην κινητικότητα του εργατικού δυναμικού³⁶.

Παρ' όλα αυτά, τα θέματα που ορίζονται ως η κοινωνική πολιτική στη Συνθήκη και τον περιορισμένο ρόλο της Κοινότητας που προβλέπεται στον τίτλο ΙΙΙ – προωθεί τη στενή συνεργασία, εκπονεί μελέτες, εκφέρει γνώμες και διοργανώνει διαβουλεύσεις, - δείχνουν ότι ο τομέας της κοινωνικής πολιτικής είχε αρχικά θεωρηθεί ότι είναι έξω από την υπερεθνική αρμοδιότητα της Ένωσης και περιορίζεται σε οικονομικούς στόχους της ολοκλήρωσης. Ως εκ τούτου, η κοινωνική πολιτική ανήκε στην αρμοδιότητα των κρατών μελών με την ικανότητα της Κοινότητας περιορίζεται σε περαιτέρω συνεργασία μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών. Ως εκ τούτου, τυχόν οδηγιών στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής απαιτείται ομοφωνία στο Συμβούλιο Υπουργών. Με την Ενιαία Ευρωπαϊκή

³⁴ ARNULL (1990) (a) — A Arnall, The General Principles of EEC Law and the Individual, Leicester University Press, London and Leicester, (1990).

³⁵ Kleinman (2002), Schelkle, (2003). Cited by Bahr (2010). The politics of means and ends: Policy instruments in the European union

³⁶ Kleinman, (2002), G Majone, (1993). Cited by P. Hansen and B.Hager (2010). The politics of European citizenship: Depending constructions in social rights & migration policy.

Πράξη (ΕΕΠ) το 1986 οι αρχικές Συνθήκες ΕΟΚ αντιμετώπισε μια πρώτη αναθεώρηση από τα κράτη μέλη. Όπως και κατά τα προηγούμενα έτη, οικονομικές πτυχές, ως εκ τούτου, η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά και η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών, της εργασίας και του κεφαλαίου ήταν στην κύρια ημερήσια διάταξη. Ως εκ τούτου, η κοινωνική πολιτική δεν παίζουν ένα σημαντικό μέρος της Θάλασσας³⁷.

2.7 Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, όσον αφορά τα κράτη μέλη, είναι υποχρεωτική.

Οι Συνθήκες δεν αναφέρουν καμία κυριολεκτικά υποχρεωτικό χαρακτήρα της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου. Ωστόσο, το άρθρο 260 της ΣΛΕΕ ³⁸ αυτή επισημαίνεται ότι, «Εάν το Δικαστήριο διαπιστώσει ότι το συγκεκριμένο κράτος μέλος δεν συμμορφώθηκε με την απόφασή του, μπορεί να του επιβάλει την καταβολή κατ' αποκοπή ή χρηματικής ποινής» (παρ. 2). Επιπλέον, η παράγραφος αυτή ορίζει ότι, επίσης, η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να φέρει σε ένα κράτος μέλος ενώπιον του ΔΕΚ, εάν δεν έχει συμμορφωθεί με την απόφαση του Δικαστηρίου. Κατά συνέπεια, είναι προφανές ότι οι δικαιοδοσίες του ΔΕΚ, αποφάσεις της, είναι υποχρεωτικές. Επιπλέον, το άρθρο 280 της ΣΛΕΕ, εξηγεί ότι «οι αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι εκτελεστές. Από τη μία πλευρά, αυτό σημαίνει ότι οι αποφάσεις του ΔΕΚ είναι (άμεσα) αποτελεσματικές, αλλά και να φέρει την υποχρέωση με αυτό για τα κράτη μέλη, δεδομένου ότι «μπορεί να προβεί σε αναγκαστική εκτέλεση σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο³⁹». Όσον αφορά την υγειονομική περίθαλψη και τη νομολογία που αναλύθηκαν παραπάνω, καθίσταται σαφές ότι οι αποφάσεις του Δικαστηρίου έχουν υποχρεωτική και η μη τήρηση κράτη μέλη θα αντιμετωπίσουν σοβαρές κυρώσεις.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992, η οποία δημιουργήθηκε επίσημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επεκτάθηκε και πάλι ειδική πλειοψηφία στους τομείς πολιτικής: την υγεία και την ασφάλεια στο χώρο εργασίας, τις συνθήκες εργασίας, την ενημέρωση και τη διαβούλευση των εργαζομένων, την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, καθώς και την ένταξη των ατόμων που αποκλείονται από το αγορά εργασίας.

³⁷ Kleinman, (2002). Cited by D. Balley (2009). The political economy of European social democracy: A critical realist approach.

³⁸ άρθρο 260 της ΣΛΕΕ

³⁹ άρθρο 299 της ΣΛΕΕ

Στους τομείς της κοινωνικής ασφάλισης και της κοινωνικής προστασίας των εργαζομένων, για παράδειγμα, τις αποφάσεις που έχουν παραμείνει σε ομόφωνη συμφωνία. Κατά συνέπεια, κάθε κράτος μέλος κράτησε δικαίωμα αρνησικυρίας στη λήψη αποφάσεων. Ένα σημαντικό σημείο που πρέπει να τίθεται είναι η έμφαση στην αρχή της επικουρικότητας, η Συνθήκη τοποθετηθεί. Σύμφωνα με το άρθρο 5, «η Κοινότητα δρα μέσα στα όρια των αρμοδιοτήτων που του ανατίθενται από τον εκ της παρούσας συνθήκης και των στόχων που της έχουν ανατεθεί σ' αυτό. Στους τομείς που δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Κοινότητα αναλαμβάνει δράση, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, μόνον εάν και στο βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη και μπορούν, συνεπώς, λόγω της κλίμακας ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο. Η δράση της Κοινότητας δεν υπερβαίνει ό,τι είναι αναγκαίο για την επίτευξη των στόχων του παρόντος ». Για την κοινωνική πολιτική, που δεν εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Κοινότητας, η έμφαση αυτή σήμαινε μια πιο ορθολογική και προσεκτική προσέγγιση κατά την οποία η εναρμόνιση των άνω προς τα κάτω δεν είχε δωμάτιο. Τα κράτη μέλη είχαν πάντα ευαισθησία προς μια παρεμβατική κοινωνική πολιτική και αυτή τη φορά τα θεσμικά όργανα της ΕΕ είχε αποδεχθεί⁴⁰.

Από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ ως τη Συνθήκη της Νίκαιας, δεν φέρει πολλές ρηξικέλευθες αλλαγές στην κοινωνική πολιτική και την κατανομή των αρμοδιοτήτων. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ επιβεβαίωσε ότι η κοινωνική πολιτική αποτελεί συντρέχουσα αρμοδιότητα της Κοινότητας και των κρατών μελών της. Ως εκ τούτου, η ΕΕ είχε την εξουσία να υποστηρίζει και να συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών μελών. Η πρόσφατη Συνθήκη της Λισσαβόνας διακρίνει τρεις βασικούς τύπους των αρμοδιοτήτων: αποκλειστικές αρμοδιότητες, συντρέχουσες αρμοδιότητες και υποστηρικτικές αρμοδιότητες. Όσον αφορά την κοινωνική πολιτική, αυτό το πεδίο και πάλι χαρακτηρίζεται ως συντρέχουσα αρμοδιότητα με βάση το άρθρο 4 της ΣΛΕΕ, και τόσο η Κοινότητα όσο και τα κράτη μέλη να εκδώσουν δεσμευτικές πράξεις. Κατά τη διάρκεια των ετών, γίνεται σαφές ότι ο ρόλος και η αρχή της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ εξακολουθεί να περιορίζεται στα ζητήματα που σχετίζονται με την αγορά που εστιάζουν στις ελάχιστες ρυθμίσεις της αγοράς εργασίας⁴¹.

⁴⁰ Falkner (1998). Cited by Welz (2008). The European social dialogue under articles 138 and 139 of the EC Treaty

⁴¹ Bailey, (2008). Cited by K. De Boyser, C. Dewilde, D. Dierckx & J. Friedrich (2012). Between the social and the spatial exploring the multiple dimensions of poverty and social exclusion.

Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς και η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας συνεχίζουν να έχουν την υψηλότερη προτίμηση. Ως εκ τούτου, η κοινωνική πολιτική λήψης αποφάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο διαφέρει σημαντικά από την παραδοσιακή επικρατούσα ζητήματα κοινωνικής πολιτικής των κρατών μελών στα οποία το κράτος πρόνοιας είναι υπεύθυνο για την παροχή κοινωνικών αγαθών όπως η υγειονομική περίθαλψη, την κοινωνική ασφάλιση και τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας⁴².

2.8 Ο ρόλος του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην Κοινωνική Πολιτική

Η κοινοτική πολιτική έχει απονεμηθεί πολίτες της ΕΕ διάφορα κοινωνικό-οικονομικά δικαιώματα με βάση τις Συνθήκες. Αν λάβουμε υπόψη τις Συνθήκες ως πρωταρχική πηγή δικαίου, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έρχεται στο προσκήνιο ως τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα να εφαρμόσει αυτή τη θεμελιώδη αρχή.

Οι Συνθήκες έχουν δώσει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο την αρμοδιότητα να ερμηνεύει το δίκαιο της ΕΕ και για να βεβαιωθείτε ότι εφαρμόζεται με τον ίδιο τρόπο σε κάθε κράτος μέλος. Επιτρέπεται η επίλυση νομικών διαφορών μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Ιδιώτες, οργάνωση και εταιρείες κατέχουν επίσης το δικαίωμα να φέρει την υπόθεση ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, όταν τα δικαιώματά τους έχουν παραβιαστεί από την ΕΕ. Εν ολίγοις, το ΔΕΚ έχει δικαιοδοσία σε τρεις βασικούς τομείς: διαδικασίες επί παραβάσει, ο δικαστικός έλεγχος και προδικαστικές αποφάσεις.

Επειδή οι συνθήκες είναι η κύρια πηγή της νομοθεσίας της ΕΕ, η οποία Hix (2005) αναγνωρίζει ως "ελλιπείς συμβάσεις», το ΔΕΚ έχει την άποψη ότι η αποστολή του είναι η επίτευξη των στόχων της Συνθήκης. Επιπλέον, η ίδια θεωρεί ως εμπλεκόμενο με την εξέλιξη του κοινοτικού δικαίου, με τις συνθήκες που εγγυώνται ατομικών δικαιωμάτων πέρα μόνο οικονομικούς στόχους. Ως ένα ισχυρό υπερεθνικό δικαστήριο, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο θα προσπαθήσει εκ τούτου, πάντα να επιβάλει την έννομη τάξη με τις διατάξεις της Συνθήκης στην καρδιά. Επειδή οι συνθήκες μπορούν να έχουν σκληρή άποψη για όλες τις πιθανές εξελίξεις, θα είναι πάντα ατελής, όπως προαναφέρθηκε. Αυτό δημιουργεί ένα κενό ικανότητας στην οποία το ΔΕΚ μπορεί να χρησιμοποιήσει τη

⁴² Hix, (2005). Cited by Bahr (2010, p. 66). The politics of means and ends: Policy instruments in the European union

διακριτική του ευχέρεια και έτσι μπορεί να διαμορφώσει πολιτικά αποτελέσματα πέρα από την πρόθεση του νομοθέτη. Καθ' όλη τη διάρκεια των ετών, ωστόσο, το Δικαστήριο δεν έχει μόνο σχήμα έκβασης της πολιτικής, αλλά έχει δημιουργήσει ορισμένες δικές του ικανότητες ότι, κατά την υπογραφή των αρχικών συνθηκών, δεν στοχεύει τα κράτη μέλη. Από την άποψη αυτή, είναι αμφίβολο κατά πόσον οι ιδρυτές της ΕΕ συνειδητοποίησαν ποτέ τη δυνατότητα μακροπρόθεσμης επίπτωσης του νομικού συστήματος που δημιουργήθηκε με τη Συνθήκη της Ρώμης⁴³.

Όσον αφορά την κοινωνική πολιτική, το Δικαστήριο είναι ουσιαστικά εκτός εμβέλειας. Ειδικά συστήματα κοινωνικής πρόνοιας, όπως προαναφέρθηκε, παραμένουν αρμοδιότητα των κρατών μελών. Ωστόσο, σύμφωνα με τους Wasserfallen⁴⁴ (2008) και Martinsen⁴⁵ (2005) έχουν παρατηρήσει πολλούς τομείς πολιτικής, όπου το ΔΕΚ έχει γίνει ενεργό παρά την επικρατούσα τυπική ευθύνη των κρατών μελών. Ένα πεδίο πολιτικής στο οποίο ο ακτιβισμός του Δικαστηρίου ξεχωρίζει, είναι η υγειονομική περίθαλψη. Παραδοσιακά, η υγεία είναι ένας τομέας της αρμοδιότητας κράτους και αποτελεί ουσιαστικό μέρος της κοινωνικής πρόνοιας της κυβέρνησης. Η δράση της ΕΕ περιορίζεται σε πτυχές της δημόσιας και επαγγελματικής υγείας που συνδέονται με την εσωτερική αγορά της ΕΕ. Ως εκ τούτου, η υγειονομική περίθαλψη αποτελεί βασική πτυχή του εθνικού κράτους πρόνοιας και η ΕΕ δεν έχει καμία επίσημη αρμοδιότητα να ρυθμίζει την εθνική υγειονομική περίθαλψη σύμφωνα με τη Συνθήκη. Παρ' όλα αυτά, ο ακτιβισμός του ΔΕΚ και τις αποφάσεις του σε αυτόν τον τομέα έχουν επεκτείνει το ρόλο της ΕΕ στον τομέα της πολιτικής της υγείας⁴⁶.

2.9 Το ΔΕΚ και η Πολιτική Υγείας της ΕΕ

Με την πάροδο των ετών, η αρχή του κράτους μέλους στον τομέα της υγείας έχει αμφισβητηθεί πολλές φορές που οδηγούν σε αποφάσεις ώθηση από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Από αυτή την άποψη, οι περιπτώσεις Κολ / Decker το 1998

⁴³ Hix, S. (2005). *The Political System of the European Union* (Second ed.). New York: PALGRAVE MACMILLAN

⁴⁴ Wasserfallen, F. (2008). *The Judiciary as Legislator? How the European Court of Justice shapes Policy-Making in the European Union*. Paper presented at the Annual Meeting of the Swiss Political Science Association, St Gallen.

⁴⁵ Martinsen, D. S. (2005). Towards an Internal Health Market with the European Court. *West European Politics*, 28(5), 1035-1056.

⁴⁶ Greer, S. L. (2011). The weakness of strong policies and the strength of weak policies: Law, experimentalist governance, and supporting coalitions in European Union health care policy. *Regulation & Governance*, 5, 187-203. doi: 10.1111/j.1748-5991.2011.01107.x

μπορεί να θεωρηθεί ως αποφάσεις ορόσημο που θα εξηγηθούν αργότερα σε αυτήν την έρευνα. Από πολιτικής πλευράς, η πρόσφατα εγκριθείσα οδηγία της ΕΕ 2011/24 / ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2011 σχετικά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων των ασθενών στη διασυνοριακή υγειονομική περίθαλψη εξελίχθηκε. Η λεγόμενη «οδηγία για την κινητικότητα των ασθενών»⁴⁷, θεωρείται ότι καλύπτει όλες τις πολιτικές της ΕΕ που επιθυμούν να λαμβάνουν ιατρική περίθαλψη σε άλλο κράτος μέλος και επιδιώκει να φέρει ένα σαφές πλαίσιο για τη διασυνοριακή επεξεργασία κατά την οποία η επιστροφή των εξόδων που προκύπτουν στο εξωτερικό γίνεται πιο διαφανή για τους ασθενείς. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι η οδηγία της ΕΕ δεν έχει ακόμη τεθεί σε εφαρμογή. Έχει υιοθετηθεί στις 9 Μαρτίου 2011, αλλά η εφαρμογή από τα 27 κράτη μέλη αναμένεται ακόμη.

Αυτή η μετατόπιση ή εξουσιοδότηση στο υπερεθνικό επίπεδο έχει αναγνωριστεί σε μεγάλο βαθμό στη βιβλιογραφία και οι φωνές τεθεί προς μια «εξευρωπαϊσμός» της υγειονομικής περίθαλψης⁴⁸, ειδικά όταν πρόκειται για τους ασθενείς που αναζητούν υγειονομική περίθαλψη σε άλλο κράτος μέλος. Η παρέμβαση της ΕΕ στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης έχει αναπτυχθεί μέσω της εκτεταμένης αποφάσεις του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ). Αποφάσεις του έφεραν τα δικαιώματα των ευρωπαίων ασθενών στο επίκεντρο της προσοχής και να παρέμβει στο εθνικό επίπεδο διακυβέρνησης. Έτσι, όλα αυτά τα χρόνια μια εξουσιοδότηση στο υπερεθνικό επίπεδο έχει παρατηρηθεί από πολλούς μελετητές όπως Greer (2006) και Mossialos, E και Palm⁴⁹ (2003). Sandholtz και Stone Sweet⁵⁰ (2010) υποστηρίζουν ότι το ΔΕΚ, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν παραχθεί κανόνες και πολιτικές που τα κράτη μέλη δεν θα έχουν υιοθετήσει μέσω διακυβερνητικών διαπραγματεύσεων. Ως εκ τούτου, οι «κανόνες του παιχνιδιού», καθώς το έθεσαν, δεν έχουν μόνο αμφισβητηθεί, αλλά έχουν αλλάξει σημαντικά.

Ειδικά το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει καταφέρει να επεκτείνει τη δική της ζώνη του ευχέρεια μέσα από τα δόγματα της υπεροχής και του άμεσου

⁴⁷ Niggemeier, F. (2011). Paper presented at the Symposium Grenzeloze samenwerking in de Nederlands-Duitse ziekenhuiszorg, Nijmegen.

⁴⁸ Martinsen, D. S., Vrangbaek, (2008). The Europeanization of Health Care Governance: Implementing the Market Imperatives of Europe. *Public Administration* 86(1), 169-184.

⁴⁹ Mossialos, E., & Palm, W. (2003). The European Court of Justice and the free movement of patients in the European Union. *International Social Security Review*, 56(2), 3-29.

⁵⁰ Sandholtz, W., & Stone Sweet, A. (2010). Neo-functionalism and Supranational Governance. *Working paper*.

αποτελέσματος κατά το παρελθόν. Με τον τρόπο αυτό, η Συνθήκη της Ρώμης έχει θεσμοποιηθεί σταθερά. Όσον αφορά τον τομέα της υγείας καθίσταται σαφές ότι το ΔΕΚ έχει επίσης την επέκταση των κανόνων της ΕΕ σε αυτόν τον τομέα πολιτικής. Το ΔΕΚ έχει εφαρμόσει τους κανόνες της εσωτερικής αγοράς που ενσαρκώνεται από τις τέσσερις ελευθερίες στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης που δημιουργήθηκε αρχή της ΕΕ σε αυτόν τον τομέα, ακόμη και αν τα κράτη μέλη ήταν αντίθετος με αυτή την εξέλιξη ενεργειακά. Κατά τη λήψη μια πιο προσεκτική ματιά στις αποφάσεις του ΔΕΚ σχετικά με τους ασθενείς που αναζητούν υγειονομική περίθαλψη στο εξωτερικό, οι κυβερνήσεις των κρατών μελών έχουν φέρει σε πολλές απόψεις και από κοινού μαζί για να αντισταθεί σε αυτά τα ερωτήματα. Το ΔΕΚ έχει έτσι παρενέβη στην εθνική αυτονομία ενώ η αυτονομία και έγκυρη θέση των Δικαστηρίων έχει αυξηθεί σημαντικά⁵¹.

2.10 Πρόβλημα Δήλωση και Ερευνητικά Ερωτήματα

Όταν ρίξουμε μια πιο προσεκτική ματιά στις εξελίξεις της δικαστικής εξουσίας στον τομέα της υγείας σε επίπεδο ΕΕ, γινόμαστε ενήμεροι για ένα ορισμένο παράδοξο: Ακόμα κι αν δεν υπάρχει αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ στον τομέα της υγείας και τα κράτη μέλη είναι σαφώς εναντίον παρέμβαση στα συστήματα υγείας τους, υπάρχει λάβει χώρα όλο και περισσότερο την ενσωμάτωση της υγείας σε επίπεδο ΕΕ, με το ΔΕΚ να παίζει κεντρικό ρόλο. Ο τομέας της πολιτικής του τομέα της υγείας δεν είναι καθόλου ένα «νησί πέρα από την προσιτότητα του κοινοτικού δικαίου». Ως εκ τούτου, τίθεται το ερώτημα: πώς μπορούμε να εξηγήσουμε αυτό το παράδοξο; Η έρευνα αυτή θα σκάβουμε βαθύτερα σε αυτό το θέμα και θα μελετήσει τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποιος είναι ο ρόλος του Δικαστηρίου στην χάραξη πολιτικής της ΕΕ;

Το ερώτημα αυτό θα δώσει μια γενική εικόνα για το γενικότερο ρόλο του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην ΕΕ και στη χάραξη πολιτικής της ΕΕ. Ως εκ τούτου, θα εξηγήσει τις διατάξεις της Συνθήκης, σύμφωνα με την οποία το Δικαστήριο προεδρεύει και τους λόγους στηρίζεται στη δικαιοδοσία του.

⁵¹Martinsen, D. S. (2005). Towards an Internal Health Market with the European Court. *West European Politics*, 28(5), 1035-1056.

- Ποιος είναι ο ρόλος του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της πολιτικής για την υγεία της ΕΕ;

Αυτή η ερώτηση θα λάβει το δείγμα της κινητικότητας των ασθενών στην καρδιά και αναλύει την πιο σχετική νομολογία στο πλαίσιο της διασυνοριακής υγειονομικής περίθαλψης, όπως τα υπόθεση Kohl / Decker. Συλλογιστική Τα δικαστήρια θα αναλυθούν προκειμένου να συγκριθούν σειρά της στη γενική ρόλο και το κύρος του ΔΕΚ.

- Ποιος είναι ο ρόλος των κρατών μελών στη (διασυνοριακή) ενσωμάτωση της υγειονομικής περίθαλψης και ποιες είναι οι απόψεις τους;

Όπως κάθε νέα Συνθήκη επιβεβαίωσε ότι η υγειονομική περίθαλψη έχει απομείνει για το κράτος μέλος, πρέπει να είναι σαφές ότι οι κυβερνήσεις ποτέ δεν επεδίωξε πραγματικά κοινοτική παρέμβαση σε αυτόν τον τομέα. Αυτή η ερώτηση θα αναλύσει τη συμμετοχή των κρατών μελών και της (αντίθετα) απόψεις σχετικά με τη διασυνοριακή υγειονομική περίθαλψη. Θα το κάνουμε αυτό αναλύοντας τις παρατηρήσεις των κρατών μελών που περιλαμβάνονται στις αποφάσεις του Δικαστηρίου⁵².

2.11 Θεωρίες για την υποστήριξη της έρευνας

Για να περιγράψει το ρόλο του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην πολιτική υγείας, η ακόλουθη έρευνα θα χρησιμοποιήσει νέο-λειτουργισμού και διακυβερνητισμού θεωρία και αντιπροσωπεία - «Κύριος εκπρόσωπος" - θεωρία, η οποία ήταν η πλέον χρησιμοποιούμενη πλαισίου από τους κοινωνικούς επιστήμονες στην έρευνα για την ΔΕΚ. Διευθυντής του σχολείου είναι παράγοντες που δημιουργούν παραγόντων μέσω ανάθεση ή την ανάθεση κάποια αρχή για τη διαχείριση και να καταστήσει νομικά δεσμευτικές αποφάσεις. Στην περίπτωση της ΕΕ, τα κράτη μέλη είναι οι Διευθυντές σε ότι σχεδίασε το κοινοτικό πλαίσιο και, υπό την έννοια ότι είναι σε θέση να αναθεωρήσει τη Συνθήκη υπό ομοφωνία. Ένα εξελιγμένο και νέο-λειτουργιστική υπόψη την καθιερωμένη θεωρία Principal - office άρχισε να αναπτύσσει προτείνει ένα μοντέλο της «Κηδεμονίας» στην οποία το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θεωρείται ως διαχειριστή «Κύριος εκπρόσωπος" μάλλον από έναν πράκτορα.

⁵² Martinsen, D. S. (2005). Towards an Internal Health Market with the European Court. *West European Politics*, 28(5), 1035-1056.

Το μοντέλο αυτό χρησιμοποιείται για τις περιπτώσεις στις οποίες οι κυβερνήσεις των κρατών μελών έχουν μεταβιβάσει τα δικαιώματά στα όργανα της ΕΕ. Ως εκ τούτου, ισχύει και για την Επιτροπή, αλλά και στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο το οποίο, ως εκ τούτου κατέχει την ικανότητα να επεκτείνει τη δική της ζώνη της διακριτικής ευχέρειας από την ερμηνεία του δικαίου και το πεδίο εφαρμογής των αρμοδιοτήτων της⁵³.

2.12 Επίλογος

Στο κεφάλαιο αυτό έχει γίνει μια προσπάθεια κατανόησης του τρόπου λειτουργίας του ΔΕΚ, των αρμοδιοτήτων του καθώς και του ρόλου του στην λειτουργία της ευρωπαϊκής ένωσης. Το Δικαστήριο έχει αποδειχθεί πολύ σημαντικός παράγοντας και ορισμένοι υποστηρίζουν ακόμη και ότι αποτελεί κινητήριο δύναμη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1964 στην υπόθεση Costa/Enel που αναφέρεται πιο πάνω υπήρξε θεμελιώδους σημασίας στον καθορισμό του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου ως ανεξάρτητου νομικού συστήματος που υπερισχύει των εθνικών νομοθετικών διατάξεων. Παρομοίως, η απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 1963 στην υπόθεση Van Gend & Loos που επίσης γίνεται αναφορά πιο πάνω καθιέρωσε την αρχή ότι το κοινοτικό δίκαιο είναι άμεσα εφαρμόσιμο στα δικαστήρια των κρατών μελών. Φαίνεται ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των γενικών αρχών του δικαίου των οποίων το δικαστήριο διασφαλίζει την τήρηση.

Το δικαίωμα εγκατάστασης. το Δικαστήριο αναγνωρίζει το δικαίωμα υπηκόου ενός κράτους μέλους να διαμένει σε άλλο κράτος μέλος ανεξάρτητα από το αν διαθέτει άδεια παραμονής χορηγηθείσα από τη χώρα υποδοχής.

Η ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων όπου το Δικαστήριο αποφαινεται ότι κάθε προϊόν που παράγεται και διατίθεται νόμιμα σε ένα κράτος μέλος πρέπει καταρχήν να μπορεί να διατεθεί στην αγορά άλλου κράτους μέλους. Οι εξωτερικές αρμοδιότητες της Κοινότητας, με την οποία αναγνωρίζεται το δικαίωμα της Κοινότητας να συνάπτει διεθνείς συμφωνίες σε τομείς αποτελούντες αντικείμενο κοινοτικού δικαίου.

⁵³ Stone Sweet, A. (2010). The European Court of Justice and the Judicialization of EU Governance. *Faculty Scholarship Series, Paper 70*.

Ένα από τα κυριότερα επιτεύγματα του Δικαστηρίου υπήρξε η διατύπωση της αρχής σύμφωνα με την οποία οι κοινοτικές Συνθήκες δεν πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο αυστηρό αλλά να εξετάζονται στο πλαίσιο της κατάστασης της ολοκλήρωσης και των στόχων που ορίζονται από τις ίδιες τις Συνθήκες. Χάρη στην αρχή αυτή κατέστη δυνατή η έγκριση νομοθετικών πράξεων σε τομείς για τους οποίους δεν υπάρχουν συγκεκριμένες διατάξεις στις Συνθήκες

Κεφάλαιο 3

Γενικό δικαστήριο της ευρωπαϊκής ένωσης.

Από 1ης Δεκεμβρίου 2009, ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβόνας, η Ευρωπαϊκή Ένωση απέκτησε νομική προσωπικότητα και ανέλαβε τις αρμοδιότητες που είχε προηγουμένως η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Έτσι, το κοινοτικό δίκαιο καθίσταται «δίκαιο της Ένωσης». Στην ακόλουθη παρουσίαση, ωστόσο, θα χρησιμοποιείται ο όρος «κοινοτικό δίκαιο» όταν παρατίθεται η προγενέστερη της ενάρξεως της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβόνας νομολογία του Γενικού Δικαστηρίου

3.1 Σύνοψη

Το Γενικό Δικαστήριο απαρτίζεται από έναν τουλάχιστον δικαστή ανά κράτος μέλος δηλαδή 28 από το 2013. Οι δικαστές διορίζονται με κοινή συμφωνία από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών μετά από διαβούλευση με επιτροπή επιφορτισμένη να γνωμοδοτεί επί της καταλληλότητας των υποψηφίων για τη θέση δικαστή. Η θητεία τους είναι εξαετής και ανανεώσιμη. Εκλέγουν μεταξύ τους, για τριετή θητεία, τον Πρόεδρο και διορίζουν Γραμματέα για εξαετή θητεία.

Οι πρόεδροι των πενταμελών τμημάτων εκλέγονται μεταξύ των δικαστών για τριετή θητεία. Το Γενικό Δικαστήριο διαθέτει μεν δική του Γραμματεία, για τις άλλες όμως διοικητικές και μεταφραστικές ανάγκες του χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες του Δικαστηρίου

Οι δικαστές ασκούν τα καθήκοντά τους με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία. Σε αντίθεση με το Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο δεν έχει μόνιμους γενικούς εισαγγελείς. Ωστόσο, μπορεί ένας δικαστής, κατ' εξαίρεση, να κληθεί να ασκήσει καθήκοντα γενικού εισαγγελέα.

Το Γενικό Δικαστήριο συνεδριάζει σε πενταμελή ή τριμελή τμήματα ή σε ορισμένες περιπτώσεις, ως μονομελές δικαστήριο. Μπορεί επίσης να συνεδριάσει ως τμήμα μείζονος συνθέσεως (δεκατρείς δικαστές) ή σε ολομέλεια, όταν αυτό δικαιολογείται από τη δυσκολία ή τη σπουδαιότητα της υποθέσεως. Άνω του 80 % των υποθέσεων που υποβάλλονται στο Γενικό Δικαστήριο εκδικάζονται από τριμελές τμήμα.

Οι πρόεδροι των πενταμελών τμημάτων εκλέγονται μεταξύ των δικαστών για τριετή θητεία. Το Γενικό Δικαστήριο διαθέτει μεν δική του Γραμματεία, για τις άλλες όμως διοικητικές και μεταφραστικές ανάγκες του χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες του δικαστηρίου⁵⁴

3.2 Αρμοδιότητες του Γενικού Δικαστηρίου

Το Γενικό Δικαστήριο είναι αρμόδιο να εκδικάζει: τις ευθείες προσφυγές που ασκούνται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα προς ακύρωση πράξεων των θεσμικών και άλλων οργάνων και οργανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες απευθύνονται σε αυτά ή οι οποίες τα αφορούν άμεσα και ατομικά (για παράδειγμα, προσφυγή που ασκεί μια επιχείρηση κατά αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία της επιβάλλεται πρόστιμο), καθώς και κατά των κανονιστικών πράξεων που τα αφορούν άμεσα και δεν περιλαμβάνουν μέτρα εκτελέσεως, και τις προσφυγές τις οποίες ασκούν τα ως άνω πρόσωπα με αίτημα να διαπιστωθεί η παράλειψη των εν λόγω θεσμικών και άλλων οργάνων και οργανισμών να λάβουν απόφαση)

- τις προσφυγές των κρατών μελών κατά της Επιτροπής
- τις προσφυγές των κρατών μελών κατά του Συμβουλίου όσον αφορά τις πράξεις που εκδίδονται σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις, τα μέτρα εμπορικής άμυνας «ντάμπινγκ» και τις πράξεις με τις οποίες το Συμβούλιο ασκεί εκτελεστικές αρμοδιότητες
- τις αγωγές για αποκατάσταση των ζημιών που προέρχονται από τα θεσμικά και άλλα όργανα και τους οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τους υπαλλήλους τους
- αγωγές στηριζόμενες σε συμβάσεις που έχουν συναφθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση και οι οποίες προβλέπουν ρητώς την αρμοδιότητα του Γενικού Δικαστηρίου
- τις προσφυγές στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας κατά του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) και κατά του Κοινοτικού Γραφείου Φυτικών Ποικιλιών
- τις αιτήσεις αναιρέσεως, περιοριζόμενες σε νομικά ζητήματα, κατά των αποφάσεων του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης
- τις προσφυγές κατά των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων.

Οι αποφάσεις που εκδίδει το Γενικό Δικαστήριο δυνάμει της παρούσας παραγράφου υπόκεινται σε αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου, η οποία περιορίζεται σε νομικά

⁵⁴ Συνθήκη της Λισσαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπογράφηκε στη Λισσαβόνα στις 13 Δεκεμβρίου 2007.

ζητήματα, σύμφωνα με τους όρους και τους περιορισμούς που προβλέπονται από τον Οργανισμό⁵⁵.

3.3 Η διαδικασία

Το Γενικό Δικαστήριο διαθέτει τον δικό του κανονισμό διαδικασίας. Οι εισαγόμενες ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου υποθέσεις ακολουθούν την ίδια διαδικασία, με την επιφύλαξη ορισμένων ιδιαιτεροτήτων που αφορούν τις προσφυγές στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας και τις αιτήσεις αναιρέσεως. Καταρχήν, η διαδικασία περιλαμβάνει ένα έγγραφο και ένα προφορικό στάδιο. Η διαδικασία κινείται με την κατάθεση του εισαγωγικού δικογράφου στη Γραμματεία από τον δικηγόρο ή τον εκπρόσωπο του διαδίκου. Τα ουσιώδη σημεία της προσφυγής δημοσιοποιούνται με ανακοίνωση που δημοσιεύεται, σε όλες τις επίσημες γλώσσες, στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο Γραμματέας επιδίδει την προσφυγή στον αντίδικο, ο οποίος διαθέτει ορισμένη προθεσμία για να καταθέσει υπόμνημα αντικρούσεως. Καταρχήν, ο προσφεύγων μπορεί να υποβάλει, εντός της προθεσμίας που του τάσσεται, υπόμνημα απαντήσεως, στο οποίο ο αντίδικος μπορεί να απαντήσει με υπόμνημα ανταπαντήσεως.

Κάθε πρόσωπο που έχει συμφέρον στην επίλυση μιας διαφοράς που έχει υποβληθεί στο Γενικό Δικαστήριο, καθώς και τα κράτη μέλη και τα όργανα της Ένωσης μπορούν να παρέμβουν στη δίκη. Ο παρεμβαίνων υποβάλλει υπόμνημα παρεμβάσεως, υπέρ ή κατά των αιτημάτων ενός των διαδίκων, στο οποίο οι διάδικοι μπορούν στη συνέχεια να απαντήσουν. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο παρεμβαίνων μπορεί επίσης να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του κατά την προφορική διαδικασία.

Κατά το προφορικό στάδιο διεξάγεται επ' ακροατηρίου συζήτηση. Στο πλαίσιο του, οι δικαστές μπορούν να θέσουν ερωτήσεις στους εκπροσώπους των διαδίκων. Ο εισηγητής δικαστής συνοψίζει με την έκθεση ακροατηρίου τα πραγματικά περιστατικά και τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι διάδικοι και οι τυχόν παρεμβαίνοντες. Το έγγραφο αυτό τίθεται στη διάθεση του κοινού στη γλώσσα της διαδικασίας.

Οι δικαστές διασκέπτονται στη συνέχεια με βάση ένα σχέδιο αποφάσεως που συντάσσεται από τον εισηγητή δικαστή και η απόφαση δημοσιεύεται σε δημόσια συνεδρίαση.

⁵⁵ Άρθρο 256 ΣΛΕΕ

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διεξάγεται ατελώς. Αντιθέτως, τα έξοδα δικηγόρου έχοντας δικαίωμα παραστάσεως ενώπιον των δικαστηρίων κράτους μέλους, από τον οποίο εκπροσωπείται υποχρεωτικά κάθε διάδικος, δεν αναλαμβάνονται από το Γενικό Δικαστήριο. Ωστόσο, αν ένα φυσικό πρόσωπο δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τα έξοδα της δίκης, μπορεί να ζητήσει την παροχή του ευεργετήματος πενίας.

3.4 Η διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων

Η προσφυγή που ασκείται ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δεν έχει ως αποτέλεσμα την αναστολή της εκτελέσεως της προσβαλλόμενης πράξεως. Το Γενικό Δικαστήριο μπορεί επίσης να διατάξει την αναστολή της εκτελέσεως ή τη λήψη άλλων προσωρινών μέτρων⁵⁶. Ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου ή, ενδεχομένως, άλλος δικαστής υπό την ιδιότητα του αρμόδιου επί των ασφαλιστικών μέτρων, αποφαινεται επί του σχετικού αιτήματος με αιτιολογημένη διάταξη. Μπορούν να διαταχθούν προσωρινά μέτρα εφόσον συντρέχουν οι πιο κάτω τρεις προϋποθέσεις:

- η προσφυγή πρέπει να είναι εκ πρώτης όψεως βάσιμη,
- ο αιτών τη λήψη των ασφαλιστικών μέτρων πρέπει να αποδεικνύει ότι υπάρχει επείγουσα ανάγκη λήψης προσωρινών μέτρων και ότι άλλως θα υποστεί σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημία και
- τα προσωρινά μέτρα πρέπει να χορηγούνται μετά από στάθμιση των συμφερόντων των διαδίκων και λαμβανομένου υπόψη του γενικού συμφέροντος.

Η διάταξη έχει προσωρινό χαρακτήρα και δεν προδικάζει την κρίση του Γενικού Δικαστηρίου στην κύρια υπόθεση. Εξάλλου, κατά της διάταξης μπορεί να ασκηθεί αναίρεση ενώπιον του Προέδρου του δικαστηρίου.

3.5 Η ταχεία διαδικασία

Η διαδικασία αυτή επιτρέπει στο Γενικό Δικαστήριο να αποφαινεται γρήγορα επί της ουσίας στις υποθέσεις που κρίνει ως ιδιαίτερες επείγουσες. Η εφαρμογή της ταχείας διαδικασίας μπορεί να ζητηθεί είτε από τον προσφεύγοντα είτε από τον αντίδικο.

⁵⁶ CURIA. Γενική παρουσίαση - δικαστήριο της ευρωπαϊκής ένωσης. CURIA.europa.eu/jcms/jo2_7033

3.6 Το γλωσσικό καθεστώς

Η γλώσσα που χρησιμοποιείται στο δικόγραφο της προσφυγής, μπορεί να είναι μία από τις 23 επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις συζητήσεις που διεξάγονται κατά το προφορικό στάδιο της διαδικασίας υπάρχει ταυτόχρονη διερμηνεία, ανάλογα με τις ανάγκες, σε διάφορες επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι δικαστές συνεννοούνται, χωρίς διερμηνείς, σε μια κοινή γλώσσα η οποία, λόγω παραδόσεως, είναι η γαλλική.

3.7 Η νομολογία του γενικού δικαστηρίου

Από την έναρξη των δραστηριοτήτων του περί το τέλος του 2009, το Γενικό Δικαστήριο εκδίκασε 6784 υποθέσεις. Η νομολογία του αναπτύχθηκε ιδίως στους τομείς της πνευματικής ιδιοκτησίας, του ανταγωνισμού και των κρατικών ενισχύσεων. Πλέον πρόσφατα, οι αγόμενες ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου υποθέσεις διαφοροποιήθηκαν περαιτέρω, περιλαμβάνοντας τομείς όπως η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, η πρόσβαση στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων, η μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, ή ακόμα η διάθεση φυτοφαρμακευτικών προϊόντων στην αγορά. Πιο κάτω γίνεται μια αναφορά σε υποθέσεις, παραδείγματα που έχουν υποβληθεί στο Γενικό Δικαστήριο⁵⁷.

1. Τα κοινοτικά σήματα

Η εταιρία Henkel υπέβαλε στο Γραφείο Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα - ΓΕΕΑ), που είναι επιφορτισμένο με την προώθηση και διαχείριση των κοινοτικών σημάτων, αίτηση για την καταχώριση σήματος σχετικού με ταμπλέτες για πλυντήρια ρούχων ή πλυντήρια πιάτων. Το ζητούμενο τρισδιάστατο σήμα εμφανιζόταν με τη μορφή στρογγυλής ταμπλέτας, περιλαμβάνοντας δύο στρώματα χρώματος λευκού και κόκκινου. Η αίτηση απορρίφθηκε από το ΓΕΕΑ και η εν λόγω εταιρία προσέφυγε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ζητώντας την ακύρωση της απόφασης.

Σύμφωνα με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν γίνονται αποδεκτά για καταχώριση εμπορικά σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα. Στην υπόθεση

⁵⁷ CURIA. Γενική παρουσίαση - δικαστήριο της ευρωπαϊκής ένωσης. CURIA.europa.eu/jcms/jo2_7033

αυτή, το επίδικο σήμα συνίστατο στη μορφή και στη διάταξη των χρωμάτων του προϊόντος, δηλαδή στην όψη του ίδιου του προϊόντος.

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το σήμα αυτό δεν παρέχει στον καταναλωτή τη δυνατότητα να διακρίνει τα επίμαχα προϊόντα από εκείνα που έχουν άλλη εμπορική προέλευση όταν θα πρόκειται να επιλέξει προβαίνοντας σε κάποια αγορά. Κατά συνέπεια, απέρριψε την προσφυγή της εταιρίας, κρίνοντας ότι ορθώς το ΓΕΕΑ είχε θεωρήσει ότι το ζητούμενο τρισδιάστατο σήμα δεν είχε διακριτικό χαρακτήρα⁵⁸.

Ομοίως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το σχήμα της πλάκας σοκολάτας Bounty (απόφαση Mars κατά ΓΕΕΑ, του 2009) ή ένα θαυμαστικό (απόφαση JOOP! κατά ΓΕΕΑ, του 2009) δεν μπορούν να καταχωριστούν ως κοινοτικά σήματα, διότι στερούνται διακριτικού χαρακτήρα. Η εταιρία Lego είχε υποβάλει στο ΓΕΕΑ αίτηση καταχώρισεως σήματος για ένα τούβλο κατασκευών. Ένας ανταγωνιστής της, η εταιρία Mega Brands, αντιτάχθηκε στην καταχώριση. Κατόπιν τούτου, το ΓΕΕΑ απέρριψε την αίτηση και η Lego προσέφυγε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ζητώντας την ακύρωση της αποφάσεως αυτής.

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το κόκκινο τούβλο της Lego δεν μπορούσε να καταχωριστεί ως κοινοτικό σήμα διότι τα σημεία τα οποία αποτελούνται αποκλειστικά από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος δεν γίνονται δεκτά προς καταχώριση⁵⁹.

2. Το πεδίο εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού

Στην υπόθεση Piau κατά Επιτροπής το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι κανόνες του ανταγωνισμού μπορούν να εφαρμόζονται στον τομέα του αθλητισμού.

Στην εν λόγω υπόθεση η Επιτροπή είχε απορρίψει μια καταγγελία του προσφεύγοντος σχετικά με έναν κανονισμό της διεθνούς ομοσπονδίας ποδοσφαίρου (FIFA) διέποντα τη

⁵⁸ Αιτήσεις αναιρέσεως κατά των αποφάσεων του Πρωτοδικείου κατά ΓΕΕΑ (ορθογώνια ταμπλέτα κόκκινου και λευκού χρώματος: Απόφαση T335/99), και T-336/99, Henkel κατά ΓΕΕΑ

⁵⁹ Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 14ης Σεπτεμβρίου 2010. Lego Juris A/S κατά Γραφείον εναρμονίσεως στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ).

δραστηριότητα του πράκτορα ποδοσφαιριστή. Με την απόφασή του του 2005 το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι οι όμιλοι και οι εθνικές ενώσεις στις οποίες αυτοί ανήκουν είναι, αντίστοιχα, επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων υπό την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού, οπότε η FIFA, στην οποία υπάγονται οι εθνικές ενώσεις, αποτελεί και η ίδια ένωση επιχειρήσεων. Το στοιχείο αυτό παρέσχε στο Γενικό Δικαστήριο τη δυνατότητα να δεχθεί ότι ο διέπων τη δραστηριότητα του πράκτορα ποδοσφαιριστή κανονισμός αποτελούσε απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων. Πράγματι, η δραστηριότητα αυτή έχει ως αντικείμενο να «φέρνει σε επαφή τακτικώς και έναντι αντιπαροχής έναν ποδοσφαιριστή και έναν όμιλο προκειμένου να συναφθεί σύμβαση εργασίας ή δύο ομίλους προκειμένου να συναφθεί σύμβαση μεταγραφής. Επομένως, πρόκειται για οικονομική δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών που δεν εμπίπτει στον ειδικό τομέα του αθλητισμού όπως καθορίζεται από τη νομολογία⁶⁰

3. Οι συμπράξεις

Το δίκαιο της Ένωσης απαγορεύει κάθε συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων, κάθε απόφαση ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική που μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς⁶¹.

Η Επιτροπή, εκδίδοντας σχετική απόφαση, διαπιστώνει την εκ μέρους επιχειρήσεως παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού. Στον τομέα των προστίμων που επιβάλλει η Επιτροπή στις επιχειρήσεις που παραβιάζουν το δίκαιο του ανταγωνισμού, το Γενικό Δικαστήριο καλείται να ελέγχει το κύρος της αποφάσεως της Επιτροπής αιτήσει της ενδιαφερόμενης επιχειρήσεως. Στο πλαίσιο αυτό, μπορεί να επιβεβαιώσει την απόφαση, να την ακυρώσει ή, ακόμη, να μειώσει ή να αυξήσει το πρόστιμο που επέβαλε η Επιτροπή.

Η Επιτροπή εξέδωσε μια απόφαση το 2004 διαπιστώνουσα τη συμμετοχή διαφόρων επιχειρήσεων, μεταξύ των οποίων η Prym και η Coats, σε σειρά συμφωνιών αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, με τις οποίες οι επιχειρήσεις αυτές κατένειμαν τις γεωγραφικές αγορές στον τομέα των βελονών. Η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο 30 εκατομμυρίων ευρώ σε καθεμία από τις δύο αυτές επιχειρήσεις.

⁶⁰ ΑΠΟΦΑΣΗ της 26. 1. 2005 - ΥΠΟΘΕΣΗ T-193/02 Piau κατά Επιτροπής

⁶¹ Σύμφωνα με το άρθρο 3(1) των περί Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη κατά την εκτίμησή της και αποφάσισε, κατά συνέπεια, να μειώσει τα πρόστιμα. Όσον αφορά την Prym, το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε ότι, έστω και αν η Prym ουδέποτε βοήθησε ενεργώς την Επιτροπή να διευκρινίσει ορισμένα ζητήματα, δήλωνε πάντοτε ρητώς ότι δεν αμφισβητούσε τα πραγματικά περιστατικά, πράγμα το οποίο αρκεί για να της χορηγηθεί μείωση του προστίμου, το οποίο το Γενικό Δικαστήριο προσδιόρισε σε 27 εκατομμύρια ευρώ.

Όσον αφορά την Coats, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Επιτροπή δεν προσκόμισε επαρκείς αποδείξεις του ότι η επιχείρηση μετείχε στη σύμπραξη μετά το 1997. Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε ότι η Coats περιοριζόταν στο να διευκολύνει την εφαρμογή της αφορώσας τη σύμπραξη αποφάσεως-πλαισίου, διαδραματίζοντας ρόλο παραπλήσιο του ενδιαμέσου και όχι αυτόν του πλήρους μέλους της συμπράξεως. Λαμβάνοντας υπόψη την αποδειχθείσα διάρκεια της παραβάσεως και την εν λόγω ελαφρυντική περίσταση, το Γενικό Δικαστήριο μείωσε σε 20 εκατομμύρια ευρώ το επιβληθέν στην Coats πρόστιμο⁶².

4. Η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως

Το 2004 η Επιτροπή εξέδωσε απόφαση για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως εκ μέρους της Microsoft, που συνίσταται, αφενός, σε άρνηση παροχής των πληροφοριών σχετικά με τη λειτουργικότητα του συστήματος για προσωπικούς υπολογιστές οι οποίες είναι αναγκαίες για τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να αναπτύξουν και να διαθέσουν στο εμπόριο λειτουργικά συστήματα για διακομιστές ομάδας εργασίας και, αφετέρου, σε κατάχρηση λόγω της συνδυασμένη πωλήσεως του λειτουργικού συστήματος Windows για προσωπικούς υπολογιστές και του Windows Media Player. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή κατά της αποφάσεως της Επιτροπής. Όσον αφορά την εκ μέρους της Microsoft άρνηση παροχής πληροφοριών, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, δεδομένης της δεσπόζουσας θέσεως των προϊόντων της Microsoft για προσωπικούς υπολογιστές, οι ανταγωνιστές της στην αγορά λειτουργικών συστημάτων για διακομιστές ομάδας εργασίας έπρεπε να είναι σε θέση να εξασφαλίζουν τη διαλειτουργικότητα με τα Windows επί ίσης βάσεως για να μπορούν να ανταγωνίζονται πραγματικά τα προϊόντα της Microsoft⁶³.

⁶² <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=EL&Submit=rechercher&numaff=T-30/05>

⁶³ Υπόθεση T-201/04. Απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Σεπτεμβρίου 2007. Microsoft Corp. κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

5. Οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων

Η Airtours, βρετανική εταιρία η οποία παρέχει, στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου, υπηρεσίες οργανωμένων ταξιδιών, επιθυμούσε να αποκτήσει τον έλεγχο ανταγωνίστριας εταιρίας, της First Choice. Η Airtours κοινοποίησε αυτό το σχέδιο συγκέντρωσης στην Επιτροπή. Η τελευταία έκρινε την πράξη συγκέντρωσης αντίθετη προς την κοινή αγορά, με την αιτιολογία ότι θα οδηγούσε στη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως.

Η Airtours άσκησε, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως της Επιτροπής. Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, σύμφωνα με τον εφαρμοστέο την περίοδο των πραγματικών περιστατικών κανονισμό, για να απαγορευθεί μια συγκέντρωση επιχειρήσεων, θα πρέπει αυτή να έχει ως ευθεία και άμεση συνέπεια τη δημιουργία ή την ενίσχυση μιας συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως, ικανής να παρακωλύει σε σημαντικό βαθμό και διαρκώς τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό που υπάρχει στην αγορά.

Το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, λόγω διαφόρων σφαλμάτων εκτιμήσεως, η Επιτροπή δεν απέδειξε επαρκώς ότι η συγκέντρωση θα είχε αρνητικά αποτελέσματα για τον ανταγωνισμό και, συνεπώς, ακύρωσε την προσβληθείσα απόφαση⁶⁴.

6. Οι κρατικές ενισχύσεις

Με μια απόφαση του 2008 το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση με την οποία η Επιτροπή εξέτασε χωριστά δύο συμφωνίες που είχε συνάψει η αεροπορική εταιρία Ryanair, με την Περιφέρεια της Βαλλονίας, ιδιοκτήτρια του αεροδρομίου του Charleroi, και την Brussels South Charleroi Airport (BSCA), διαχειρίστρια επιχείρηση του εν λόγω αεροδρομίου. Οι συμφωνίες αφορούσαν ιδίως την εκ μέρους της Περιφέρειας της Βαλλονίας χορήγηση υπέρ της Ryanair μειώσεως της τάξεως του 50 % στα τέλη προσγειώσεως σε σχέση με τα προβλεπόμενα από τον νόμο επίπεδα και τη δέσμευσή της να αποζημιώσει τη Ryanair για οποιαδήποτε απώλεια κέρδους απορρέουσα από

⁶⁴ Απόφαση 2000/276/EK, της Επιτροπής, της 22ας Σεπτεμβρίου 1999, με την οποία μια συγκέντρωση κηρύσσεται ως ασύμβατη με την κοινή αγορά και με τη συμφωνία EOX (Υπόθεση IV/M.1524 — Airtours/First Choice) (EE 2000, L93, σ. 1).

μεταγενέστερη μεταβολή των τελών αεροδρομίου. Κατά την απόφαση αυτή, οι δύο συμφωνίες συνεπάγονταν κρατικές ενισχύσεις ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά⁶⁵.

7. Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας

Με μια σειρά αποφάσεων, ιδίως σε τρεις υποθέσεις σχετικές με την οργάνωση People's Mojahedin Organization of Iran (PMOI), το Γενικό Δικαστήριο τόνισε τη σημασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Διαπίστωσε ότι, λαμβάνοντας μέτρα σχετικά με δέσμευση κεφαλαίων, το Συμβούλιο υποχρεούται να σέβεται τα δικαιώματα των θιγομένων ατόμων ή οντοτήτων, ιδίως το δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με τους λόγους για τους οποίους συμπεριλήφθηκαν στον σχετικό με τη δέσμευση κεφαλαίων κατάλογο, το δικαίωμα της ιδιοκτησίας και το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας⁶⁶

8. Η πρόσβαση στα έγγραφα

Οι Y. Franchet και D. Byk, αντιστοίχως πρώην γενικός διευθυντής και πρώην διευθυντής της Eurostat, έλαβαν αρνητική απάντηση όταν ζήτησαν πρόσβαση σε διάφορα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολεμήσεως της Απάτης (OLAF) και της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου της Επιτροπής από τα οποία προέκυπταν ευθύνες τους όσον αφορά την εκ μέρους τους διαχείριση και στα οποία γινόταν λόγος για παρατυπίες που φέρονταν ότι διέπραξαν στο πλαίσιο της Eurostat.

Τα έγγραφα αυτά είχαν κοινοποιηθεί στις δικαστικές αρχές της Γαλλίας και του Λουξεμβούργου στο πλαίσιο έρευνας για διαπίστωση πιθανών ευθυνών τους. Το Γενικό Δικαστήριο, αφού υπενθύμισε ότι οι εξαιρέσεις από την αρχή της προσβάσεως στα έγγραφα των κοινοτικών θεσμικών οργάνων πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται περιοριστικά, εξέτασε την εκ μέρους της Επιτροπής χρήση των εν λόγω εξαιρέσεων, ειδικότερα εκείνων που στηρίζονται στην προστασία των δικαστικών διαδικασιών καθώς και των σκοπών επιθεωρήσεως, έρευνας και οικονομικού ελέγχου.

⁶⁵ Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 28ης Μαρτίου 2012, T-123/09, Ryanair κατά Επιτροπής, βλ. επίσης AT 34/12.

⁶⁶ Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2008, T-284/08, People's Mojahedin Organization of Iran κατά Συμβουλίου (βλ. επίσης ανακοινωθέν τύπου αριθ. 84/08).

Το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την αρνητική απόφαση με την αιτιολογία ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε να ισχυρίζεται ότι τα διάφορα Ανακοινωθέντα είχαν συνταχθεί μόνο για μια δικαστική διαδικασία. Πράγματι, η συνέχεια που δίδουν οι αρμόδιες εθνικές αρχές ή τα κοινοτικά όργανα στα έγγραφα που τους διαβιβάζει η OLAF υπάγονται στην ευθύνη των αρχών αυτών και είναι δυνατό μια ανακοίνωση εκ μέρους της OLAF να μην έχει ως αποτέλεσμα την κίνηση δικαστικής διαδικασίας σε εθνικό επίπεδο ή πειθαρχικής ή διοικητικής διαδικασίας σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης⁶⁷.

3.8 Επίλογος

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια αναφορά στο γενικό δικαστήριο. Αρχικά γίνεται μια ιστορική αναδρομή. Το δικαστήριο αυτό αποτελεί έναν δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας που επέτρεψε τη μείωση του φόρτου εργασίας του ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Έτσι, επέτρεψε τη βελτίωση της δικαστικής προστασίας των πολιτών και την πιο γρήγορη εκδίκαση των υποθέσεων.

Στη συνέχεια γίνεται μια ανάλυση του ρόλου που διαδραματίζει στην κοινοτική δικαιοσύνη. Το Γενικό Δικαστήριο είναι αρμόδιο για το σύνολο των ευθειών προσφυγών που ασκούνται από ιδιώτες και από τα κράτη μέλη (ιδίως προσφυγών ακυρώσεων, προσφυγών επί παραλείψει και αγωγών αποζημίωσης), όπως σε θέματα για τα κοινοτικά σήματα, το πεδίο εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού, τις συμπράξεις, την πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα, στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, τις κρατικές ενισχύσεις, τις συγκεντρώσεις επιχειρήσεων και στην κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως. Για όλες αυτές τις αρμοδιότητες παρατίθενται παραδείγματα δεδουλευμένων υποθέσεων.

⁶⁷ Απόφαση του Πρωτοδικείου (τρίτο τμήμα) της 6ης Ιουλίου 2006. Yves Franchet και Daniel Byk κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Κεφάλαιο 4

Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

Το Γενικό Δικαστήριο προκειμένου να ελαφρυνθεί από μέρος των υποθέσεων που εκδίκασε, το άρθρο 257 της ΣΛΕΕ προβλέπει τη δυνατότητα σύστασης δικαιοδοτικών τμημάτων με αρμοδιότητα να εκδικάζουν σε πρώτο βαθμό, ορισμένες κατηγορίες προσφυγών οι οποίες ασκούνται σε ορισμένους συγκεκριμένους τομείς. Σύμφωνα με τη με την απόφαση του Συμβουλίου 2004/752/EK, Euratom της 2ας Νοεμβρίου 2004, ιδρύθηκε το «Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το δικαστήριο αυτό υπάγεται στο Γενικό Δικαστήριο. Σύμφωνα με το άρθρο 270 ΣΛΕΕ, το νεοσύστατο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως θεσμός είναι επιφορτισμένος με την αρμοδιότητα επίλυσης των υπαλληλικών διαφορών που προκύπτουν στα όργανα της ΕΕ. Οι διαφορές αυτές αφορούν μόνο ζητήματα εργασιακών σχέσεων με τη στενή έννοια η οποία αφορά (μισθούς, σταδιοδρομία, πρόσληψη, πειθαρχικά μέτρα, κ.λπ.) αλλά επίσης το κοινωνικό ασφαλιστικό σύστημα (υγειονομική περίθαλψη, σύνταξη γήρατος, αναπηρίας, ατυχήματα στην εργασία, κ.λπ.).

Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης είναι επίσης αρμόδιο για τις διαφορές μεταξύ κάθε άλλου οργάνου ή οργανισμού και του προσωπικού τους, για τις οποίες η αρμοδιότητα ανατίθεται στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (για παράδειγμα, διαφορές μεταξύ της Europol, του Γραφείου Εναρμόνισης στο Πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (ΓΕΕΑ) ή της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των υπαλλήλων τους). Δεν μπορεί να εκδικάζει υποθέσεις μεταξύ εθνικών διοικήσεων και των υπαλλήλων τους. Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης υπόκεινται σε αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, εντός δύο μηνών, περιοριζόμενη μόνο σε νομικά ζητήματα.

4.1 Σύνοψη

Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης αποτελείται από επτά δικαστές που διορίζονται από το Συμβούλιο για εξαετή ανανεώσιμη θητεία αφού γίνει η σχετική πρόσκληση για την υποβολή υποψηφιοτήτων οι υποψήφιοι εξετάζονται από ad hoc επιτροπή η οποία και γνωμοδοτεί για την καταλληλότητα τους. Στους δικαστές αυτούς μπορούν να προστεθούν αναπληρωτές δικαστές, οι οποίοι καλούνται να καλύψουν την απουσία τακτικών δικαστών

όταν οι τελευταίοι παρουσιάζουν κωλύματα και δεν μπορούν να μετέχουν στην εκδίκαση των υποθέσεων.

Κατά τον διορισμό των δικαστών μετά από πρόταση της ως άνω ad hoc επιτροπής, το Συμβούλιο μεριμνά για την ισόρροπη σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης, με γνώμονα την ευρύτερη δυνατή κατανομή από πλευράς χώρας προελεύσεως των δικαστών και των εθνικών νομικών συστημάτων που αντιπροσωπεύουν. Αυτή η ad hoc επιτροπή αποτελείται από επτά άτομα που επιλέγονται μεταξύ των προηγούμενων μελών των δύο δικαστηρίων, των μελών των εθνικών ανώτατων δικαστηρίων και δικηγόρων αναγνωρισμένης ικανότητας, ένα από τα οποία προτείνεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁶⁸ (άρθρο 255 ΣΛΕΕ).

Οι δικαστές του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης εκλέγουν μεταξύ τους τον πρόεδρο για τριετή ανανεώσιμη θητεία. Ο πρόεδρος εκπροσωπεί το Δικαστήριο. Διευθύνει τις εργασίες του Δικαστηρίου. Προεδρεύει των γενικών συνελεύσεων του Δικαστηρίου καθώς και των έπ' ακροατηρίου συζητήσεων και των διασκέψεων της ολομέλειας και του τμήματος μείζονος συνθέσεως. Ο πρόεδρος τέλος μεριμνά για την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών του θεσμικού οργάνου⁶⁹.

Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης συνεδριάζει σε τριμελή τμήματα. Ωστόσο, αν τούτο δικαιολογείται από τη δυσκολία ή τη σημασία των νομικών ζητημάτων, μια υπόθεση μπορεί να παραπεμφθεί στην ολομέλεια. Εξάλλου, στις περιπτώσεις που θα καθοριστούν ειδικά με τον κανονισμό διαδικασίας του, το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης θα μπορεί να δικάζει και σε πενταμελή τμήματα ή ως μονομελές. Οι δικαστές διορίζουν γραμματέα για εξαιτη θητεία. Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης διαθέτει τη δική του Γραμματεία, στηρίζεται όμως στις υπηρεσίες του Δικαστηρίου για τις άλλες διοικητικής ή γλωσσικής φύσεως ανάγκες του.

Με απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 2005 το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης αποφάσισε να συνεδριάζει σε τριμελή τμήματα και ως ολομέλεια. Με απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2014, το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης τοποθέτησε τους δικαστές στα τμήματα, για την περίοδο από 1ης Οκτωβρίου 2014 έως 30 Σεπτεμβρίου 2017, ως ακολούθως:

⁶⁸ άρθρο 255 ΣΛΕΕ

⁶⁹Κανονισμός διαδικασίας του δικαστηρίου. L 265/1

1ο τμήμα

R. BARENTS, πρόεδρος τμήματος

E. PERILLO και J. SVENNINGSSEN, δικαστές

2ο τμήμα

K. BRADLEY, πρόεδρος τμήματος

H. KREPPEL και M.I. ROFES I PUJOL, δικαστές

3ο τριμελές τμήμα

S. VAN RAEPENBUSCH, πρόεδρος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

H. KREPPEL, M.I. ROFES I PUJOL, E. PERILLO και J. SVENNINGSSEN, δικαστές. Στο τελευταίο αυτό τμήμα, πέραν του προέδρου, θα μετέχουν, εναλλάξ, είτε οι δικαστές M.I. ROFES I PUJOL και E. PERILLO, είτε οι δικαστές H. KREPPEL και J. SVENNINGSSEN, με την επιφύλαξη της συνάφειας των υποθέσεων⁷⁰

4.2 Αρμοδιότητα

Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης είναι, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του ως του δικαιοδοτικού θεσμικού οργάνου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι το ειδικό δικαστήριο στον τομέα των υπαλληλικών διαφορών της Ένωσης. Προηγουμένως, την αρμοδιότητα αυτή ασκούσε το Δικαστήριο και στη συνέχεια, μετά την ίδρυσή του το 1989, το Πρωτοδικείο, νυν Γενικό Δικαστήριο. Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης είναι αρμόδιο να εκδικάζει σε πρώτο βαθμό τις διαφορές μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των υπαλλήλων της δυνάμει του άρθρου 270 ΣΛΕΕ, αρμοδιότητα που αντιπροσωπεύει, κατά συνέπεια, περίπου 150 υποθέσεις ετησίως για προσωπικό των θεσμικών και άλλων οργάνων και οργανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που πλησιάζει τα 40 000 άτομα. Οι διαφορές αυτές αφορούν όχι μόνο ζητήματα σχετικά με τις σχέσεις εργασίας αυτές καθαυτές (αμοιβές, εξέλιξη της σταδιοδρομίας, πρόσληψη, πειθαρχικά μέτρα κ.λπ.) αλλά και το καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης (ασθένεια, γήρας, αναπηρία, εργατικό ατύχημα, οικογενειακά επιδόματα κ.λπ.)⁷¹.

Είναι επίσης αρμόδιο για τις διαφορές που αφορούν ορισμένες ειδικές κατηγορίες υπαλλήλων, όπως το προσωπικό της Eurojust, της Ευρωπόλ, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής

⁷⁰ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2014.342.01.0005.01.ELL

⁷¹ Άρθρο 270 ΣΛΕΕ

Τράπεζας, του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (ΓΕΕΑ) και της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης. Αντιθέτως, δεν έχει αρμοδιότητα να επιλαμβάνεται διαφορών μεταξύ των εθνικών διοικήσεων και των υπαλλήλων τους. Κατά των αποφάσεων του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης μπορεί να ασκηθεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, εντός προθεσμίας δύο μηνών, αναίρεση περιοριζόμενη σε νομικά ζητήματα. Ακόμη, κατά της απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου επί της αναιρέσεως μπορεί να ζητηθεί επανεξέταση από το Δικαστήριο, εφόσον συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις⁷².

4.3 Διαδικασία

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης διέπεται από τις διατάξεις του Οργανισμού του Δικαστηρίου, ειδικά εκείνες οι οποίες περιέχονται στο παράρτημα Ι του Οργανισμού αυτού, από τον Κανονισμό Διαδικασίας, καθώς και από άλλα σχετικά κείμενα⁷³. Η διαδικασία περιλαμβάνει ένα έγγραφο και ένα προφορικό στάδιο. Το δικαστήριο έχει εκδώσει πρακτικές οδηγίες προς τους διαδίκους σχετικά με την ένδικη διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου δημόσιας διοίκησης. Πρακτικές αυτές οδηγίες δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με ημερομηνία την 21η Μαΐου 2014. Οι πρακτικές αυτές οδηγίες διευκρινίζουν τις διαδικασίες που οποιοσδήποτε πρέπει να ακολουθεί πριν και κατά την προσφυγή του ενώπιον του δικαστηρίου αυτού⁷⁴.

1. Το έγγραφο στάδιο της διαδικασίας

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου διέπεται από την προφορικά καθώς και την έγγραφη διαδικασία. α) Η γραπτή διαδικασία είναι το πρώτο στάδιο της προσφυγής. Το Δικαστήριο αρχικά θα αποφασίσει κατά πόσο κρίνει σκόπιμο για την συμπλήρωση του φακέλου καθώς και την υποβολή σχετικού υπομνήματος απάντησης και ανταπάντησης στους διαδίκους. Στην γραπτή διαδικασία σηματοδοτείται από την κατάθεση του φακέλου της προσφυγής, με την ανάθεση της υπόθεσης σε τριμελές σχήμα με τον ορισμό του εισηγητή δικαστή από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου. Στην προσφυγή εξηγείται το αντικείμενο της διαφοράς οι ισχυρισμοί, τα αιτήματα καθώς και τα αποδεικτικά στοιχεία που δυνατό να υπάρχουν. Ακολούθως σε χρονικό διάστημα δύο μηνών, ο διάδικος μπορεί

⁷² www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/.../FTU_1.3.10.pdf

⁷³ www.curia.europa.eu

⁷⁴ Κανονισμός διαδικασίας του δικαστηρίου. L 265/1

να καταθέσει σχετικό υπόμνημα αντίκρουσης με τους δικούς του ισχυρισμούς, και τα πραγματικά και νομικά επιχειρήματα και τα αποδεικτικά στοιχεία του σε περίπτωση που υπάρχουν. Μετά την ανταλλαγή υπομνημάτων δεν επιτρέπεται να τεθούν νέοι ισχυρισμοί από τους διαδίκους, εκτός και εάν στηρίζονται σε στοιχεία που προέκυψαν στα πλαίσια της δικαστικής διαδικασίας. Στην συνέχεια το Δικαστήριο αποφασίζει για το περιεχόμενο της αρχικής έκθεσης.

Η διαδικασία αρχίζει με την κατάθεση δικογράφου που συντάσσεται από δικηγόρο και απευθύνεται προς τη Γραμματεία. Η κατάθεση αυτή μπορεί να γίνεται με ηλεκτρονικό τρόπο, μέσω της εφαρμογής e-Curia. Ο γραμματέας επιδίδει το δικόγραφο της προσφυγής στον αντίδικο, ο οποίος διαθέτει δέμηνη προθεσμία για να καταθέσει υπόμνημα αντίκρουσης. Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης μπορεί να κρίνει ότι είναι απαραίτητη και δεύτερη ανταλλαγή γραπτών υπομνημάτων.

Κάθε πρόσωπο που έχει συμφέρον στην επίλυση της διαφοράς που έχει υποβληθεί στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης, καθώς και τα θεσμικά και άλλα όργανα και οι οργανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα κράτη μέλη μπορούν να παρέμβουν στη διαδικασία. Ο παρεμβαίνων υποβάλλει υπόμνημα υπέρ ή κατά των αιτημάτων ενός από τους διαδίκους, στο οποίο οι διάδικοι μπορούν στη συνέχεια να απαντήσουν. Ο παρεμβαίνων μπορεί επίσης να διατυπώσει παρατηρήσεις κατά την προφορική διαδικασία⁷⁵.

2. Το προφορικό στάδιο της διαδικασίας

Στο πλαίσιο του προφορικού σταδίου, διεξάγεται κατά κανόνα επ' ακροατηρίου συζήτηση, κατά την οποία οι δικαστές μπορούν να θέσουν ερωτήσεις στους εκπροσώπους των διαδίκων και, ενδεχομένως, στους ίδιους τους διαδίκους. Ο εισηγητής δικαστής συντάσσει έκθεση προπαρασκευαστική της επ' ακροατηρίου συζήτησης, που περιέχει τα ουσιώδη στοιχεία της υπόθεσης και αναφέρει τα ζητήματα επί των οποίων οι διάδικοι οφείλουν να επικεντρώσουν τις αγορεύσεις τους. Το έγγραφο αυτό διατίθεται στο κοινό στη γλώσσα της διαδικασίας. Οι δικαστές διασκέπτονται με βάση το σχέδιο αποφάσεως που καταρτίζει ο εισηγητής δικαστής. Η απόφαση δημοσιεύεται σε δημόσια συνεδρίαση⁷⁶.

⁷⁵ www.curia.europa.eu

⁷⁶ curia.europa.eu/jcms/jcms/P_87832

3. Η ταχεία διαδικασία

Μετά από αίτηση είτε από τον προσφεύγοντα είτε του αντίδικου μέρους, ο πρόεδρος του Δικαστηρίου μπορεί, αφού ακούσει τον αντίδικο, τον εισηγητή δικαστή και τον γενικό εισαγγελέα, δύναται, κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού να αποφασίσει την εκδίκαση μιας υπόθεσης με ταχεία διαδικασία, , όταν η φύση της υπόθεσης απαιτεί να αποφανθεί το Δικαστήριο όσο το δυνατό πιο σύντομα. Η αίτηση εκδίκασης της υπόθεσης με ταχεία διαδικασία, υποβάλλεται με χωριστό δικόγραφο κατά την κατάθεση, αντιστοίχως, του δικογράφου της προσφυγής ή του υπομνήματος αντικρούσεως. Ο πρόεδρος μπορεί κατ' εξαίρεση, αυτεπαγγέλτως να λάβει επίσης τέτοια απόφαση, αφού ακούσει τους διαδίκους, τον εισηγητή δικαστή και τον γενικό εισαγγελέα.

Σε περίπτωση εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας, η δικογραφία της προσφυγής και το υπόμνημα αντικρούσεως δεν μπορούν να συμπληρωθούν με υπομνήματα απαντήσεως και ανταπαντήσεως, εκτός εάν ο πρόεδρος κρίνει τούτο αναγκαίο, αφού ακούσει τον εισηγητή δικαστή και τον γενικό εισαγγελέα. Ο παρεμβαίνων δεν μπορεί να υποβάλει υπόμνημα παρεμβάσεως παρά μόνον αν ο πρόεδρος το κρίνει αναγκαίο, αφού ακούσει τον εισηγητή δικαστή και τον γενικό εισαγγελέα. Αμέσως μετά την κατάθεση του υπομνήματος αντικρούσεως ή αν η απόφαση περί εκδικάσεως υποθέσεως με την ταχεία διαδικασία ληφθεί μετά την κατάθεση του υπομνήματος αυτού, αμέσως μετά τη λήψη της απόφασης αυτής, ο πρόεδρος καθορίζει την ημερομηνία της ακρόασης οποία ανακοινώνεται αμέσως στους διαδίκους. Ο πρόεδρος μπορεί να αναβάλει την συζήτηση όσο απαιτείται η διεξαγωγή αποδείξεων ή όσο το επιβάλλουν μέτρα οργάνωσης της διαδικασίας⁷⁷.

Οι διάδικοι μπορούν να συμπληρώσουν τα επιχειρήματά τους και να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία ή να προτείνουν αποδεικτικά μέσα κατά την προφορική διαδικασία. Οι διάδικοι αιτιολογούν την καθυστερημένη προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων ή πρόταση αποδεικτικών μέσων.

4.4 Τα δικαστικά έξοδα

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης χωρεί δωρεάν. Αντιθέτως, τα έξοδα δικηγόρου έχοντος δικαίωμα παραστάσεως ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους, από τον οποίο πρέπει να εκπροσωπούνται οι διάδικοι, δεν επιβαρύνουν το

⁷⁷ Κανονισμός διαδικασίας του δικαστηρίου. L 265/1, άρθρα 133-136

Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης. Ωστόσο, αν ένας διάδικος δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τα έξοδα της δίκης, μπορεί να ζητήσει την παροχή του ευεργετήματος πενίας⁷⁸.

4.5 Ο φιλικός διακανονισμός των διαφορών

Σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, ήδη από την κατάθεση της προσφυγής, το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης μπορεί να επιχειρήσει να διευκολύνει τον φιλικό διακανονισμό της διαφοράς. Εκτός των περιπτώσεων που αναφέρονται στις προσφυγές σύμφωνα με τα άρθρα 263 και 265 της ΣΕΛΕ, προτού το Δικαστήριο εκδώσει την απόφασή του, οι διάδικοι συμφωνήσουν στη λύση της διαφοράς και γνωστοποιήσουν στο Δικαστήριο ότι παραιτούνται από κάθε αξίωση, ο πρόεδρος διατάσσει τη διαγραφή της υποθέσεως από το πρωτόκολλο και αποφαινεται επί των δικαστικών εξόδων σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 141, λαμβάνοντας, ενδεχομένως, υπόψη τις σχετικές προτάσεις των διαδίκων⁷⁹.

4.6 Η διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων

Προσφυγή που ασκείται ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης δεν αναστέλλει την εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης. Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης μπορεί, ωστόσο, να διατάξει την αναστολή της εκτέλεσης ή να λάβει άλλα προσωρινά μέτρα. Ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης ή, εν ανάγκη, άλλος δικαστής —υπό την ιδιότητα του δικαστή των ασφαλιστικών μέτρων— αποφασίζει επί της σχετικής αίτησης με αιτιολογημένη διάταξη. Προσωρινά μέτρα χορηγούνται μόνον αν πληρούνται οι εξής τρεις προϋποθέσεις:

1. η προσφυγή πρέπει να φαίνεται εκ πρώτης όψεως βάσιμη,
2. ο αιτών πρέπει να αποδεικνύει ότι υπάρχει επείγουσα ανάγκη να ληφθούν τα μέτρα, άλλως θα υποστεί σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημιά·
3. τα προσωρινά μέτρα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη στάθμιση των συμφερόντων των διαδίκων και του γενικού συμφέροντος.

Η διάταξη έχει προσωρινό χαρακτήρα και δεν προδικάζει την απόφαση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης στην υπόθεση της κύριας δίκης. Εξάλλου, κατ' αυτής μπορεί να ασκηθεί αναίρεση ενώπιον του Προέδρου του Γενικού Δικαστηρίου.

⁷⁸ Κανονισμός διαδικασίας του δικαστηρίου. L 265/1, άρθρα 137-146

⁷⁹ Κανονισμός διαδικασίας του δικαστηρίου. L 265/1, άρθρο 147

4.7 Το γλωσσικό καθεστώς

Οι γλώσσες διαδικασίας είναι η αγγλική, η βουλγαρική, η γαλλική, η γερμανική, η δανική, η ελληνική, η εσθονική, η ιρλανδική, η ισπανική, η ιταλική, η λεττονική, η λιθουανική, η μαλτέζικη, η ολλανδική, η ουγγρική, η πολωνική, η πορτογαλική, η ρουμανική, η σλοβακική, η σλοβένικη, η σουηδική, η τσέχικη και η φινλανδική. Όλες δηλαδή οι επίσημες γλώσσες της ευρωπαϊκής ένωσης⁸⁰.

Η γλώσσα που χρησιμοποιείται στο δικόγραφο της προσφυγής, και η οποία μπορεί να είναι μία από τις 24 επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα είναι η γλώσσα διαδικασίας της υπόθεσης. Για τις συζητήσεις που διεξάγονται κατά το προφορικό στάδιο της διαδικασίας υπάρχει ταυτόχρονη διερμηνεία, ανάλογα με τις ανάγκες, σε διάφορες επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι δικαστές διασκέπτονται χωρίς διερμηνεία σε μία κοινή γλώσσα, τη γαλλική⁸¹.

Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης της ΕΕ ασχολείται με το υπαλληλικό δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποτελεί μέρος της απονομής της δικαιοσύνης στην ευρωπαϊκή ένωση. Το δικαστήριο αυτό ιδρύθηκε κατόπιν ανάγκης λόγω υπερβολικής καθυστέρησης στην απονομή της δικαιοσύνης. Υπάγεται στο γενικό δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι πλέον μέρος του συστήματος για την απονομή της Δικαιοσύνης. Στόχος και Δικαστηρίου αυτού μεταξύ άλλων είναι να ερμηνεύσει μεταξύ άλλων το Διοικητικό Δίκαιο των κρατών μελών, και από την ίδια την Κοινοτική έννομη τάξη. Είναι πλέον αποδεκτό ότι το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης επέφερε μίαν σειρά από καινοτόμες ρυθμίσεις στο δικαιοδοτικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σίγουρα το δικαστήριο αυτό συμβάλει στην βελτίωση της ποιότητας στην απόδοση της δικαιοσύνης αλλά το πιο σημαντικό στην εμπιστοσύνη των διαδίκων για το δικαιοδοτικό σύστημα της Ένωσης. Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης ως θεματοφύλακας της ευρωπαϊκής δημόσιας διοίκησης μπορεί να συμβάλει τα μέγιστα στην δημιουργία μιας υγιούς δημόσιας διοίκησης ου να χαρακτηρίζεται από αξιοκρατία, ποιότητα υπηρεσιών και αποτελεσματικότητα. Στοιχεία που χαρακτηρίζουν ένα σύγχρονο και οικονομικά εύρωστα κράτη και κατ επέκταση μια καλύτερη Ευρώπη.

⁸⁰ Κανονισμός διαδικασίας του δικαστηρίου. L 265/1, άρθρο 36

⁸¹ Κανονισμός διαδικασίας του δικαστηρίου. L 265/1, άρθρο 36.

4.8 Επίλογος

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο δικαστήριο δημόσιας διοίκησης. Το δικαστήριο αυτό δημιουργήθηκε λόγω του μεγάλου όγκου εργασίας που συσσωρεύτηκε στο γενικό δικαστήριο στο οποίο και υπάγεται. Πρόκειται για θεσμό που ασχολείται με την επίλυση διαφορών που προκύπτουν στην δημόσια διοίκηση της ευρωπαϊκής ένωσης καθώς και των κρατών μελών της. Το δικαστήριο αυτό όπως και τα υπόλοιπα δικαστήρια της ΕΕ διαθέτουν το προσωπικό τους την δομή, τις αρμοδιότητες και τους κανόνες λειτουργίας οι οποίοι στηρίζονται στον Κανονισμό διαδικασίας του δικαστηρίου.

Συμπεράσματα

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας προβλέπει ότι το δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα περιλαμβάνει το Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο και ειδικευμένα δικαστήρια. Επομένως η ονομασία «Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης» ορίζει και τους δύο βαθμούς της δικαστικής εξουσίας. Η ανώτατη αρχή ορίζεται με την ονομασία «Δικαστήριο» και το Πρωτοδικείο μετονομάστηκε «Γενικό Δικαστήριο», Το Δικαστήριο απαρτίζεται από ένα δικαστή ανά κράτος μέλος. Το Γενικό Δικαστήριο απαρτίζεται από έναν τουλάχιστον δικαστή ανά κράτος μέλος, πράγμα που σημαίνει ότι ο αριθμός των δικαστών του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί να είναι ανώτερος από τον αριθμό των κρατών μελών. Οι δικαστές και οι γενικοί εισαγγελείς του Δικαστηρίου και οι δικαστές του Γενικού Δικαστηρίου επιλέγονται μεταξύ προσωπικοτήτων που παρέχουν πλήρη εχέγγυα ανεξαρτησίας και πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις.

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας διατηρεί τις υπάρχουσες διατάξεις σχετικά με τον διορισμό των μελών του Δικαστηρίου με κοινή συμφωνία των κυβερνήσεων των κρατών μελών για έξι χρόνια. Από τώρα δε θα διορίζονται μετά από διαβουλεύσεις με μια **επιτροπή αρμόδια για να εκφέρει γνώμη** ad hoc ως προς την καταλληλότητα των υποψηφίων για να εκτελέσουν τα καθήκοντα δικαστή και εισαγγελέα του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου.

Σε μια κοινότητα κρατών, με βασικές αρχές οι οποίες διέπονται από κοινούς κανόνες που θεσπίζονται από τα κοινά όργανα, θα κινδύνευαν να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται διαφορετικά σε κάθε κράτος, αν υπάγονταν μόνο στις εθνικές δικαιοδοσίες. Γι' αυτό εάν δεν υπήρχε δεν θα ήταν δυνατή η ομοιομορφία αυτή και επομένως η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση θα κατέρρεε πριν καν αρχίσει.

Η γενική αποστολή του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου είναι η **ομοιόμορφη τήρηση του ευρωπαϊκού δικαίου**, κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή της Συνθήκης και των νομικών πράξεων που θεσπίζονται από το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ή την Επιτροπή. Οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, εδραιώνουν το κύρος του ευρωπαϊκού δικαίου, στο οποίο υπόκεινται οι κυβερνήσεις, τα εθνικά δικαστήρια, τα εθνικά κοινοβούλια και οι πολίτες των κρατών μελών. Το Δικαστήριο παίζει επομένως σημαντικό ρόλο στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση με το να διευκρινίζει ασαφείς νομικές διατάξεις, οι οποίες θεσπίζονται ενίοτε υπό την πίεση επίτευξης συμφωνίας μεταξύ νομοθετών διαφόρων αντιλήψεων που προασπίζουν διάφορα εθνικά συμφέροντα.

το Δικαστήριο ασκεί μόνο εκείνες και όσες από τις εξουσίες του παραχωρούν οι Συνθήκες όσον αφορά την έννομη προστασία της ευρωπαϊκής Ένωσης. Το υπόλοιπο αυτής της εξουσίας παραμένει στη δικαστική εξουσία των κρατών μελών. Παρά το ότι οι συνθήκες έχουν καταστήσει το Δικαστήριο σαν το μοναδικό όργανο που αυθεντικά ερμηνεύει το δίκαιο της Ένωσης, ένα μεγάλο μέρος της ευθύνης για την αποτελεσματική εφαρμογή και εκτέλεση των νόμων παραμένει στα νομικά ή δικαστικά συστήματα των κρατών μελών. Επομένως, υπό αυτή την έννοια τα Δικαστήρια των κρατών μελών θεωρούνται δικαστήρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Δικαστήριο, λειτουργεί σαν ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στην Ένωση και τα δικαστικά συστήματα των κρατών μελών.

Μέσα από τη διαδικασία που καθιερώνει η Συνθήκη το δικαστήριο διαπιστώνει πρώτα την παράβαση των κρατών μελών προς το Δίκαιο της Ένωσης και στη συνέχεια μέσα από μια δεύτερη διαδικασία επιβάλλει συμμόρφωση στην περίπτωση που το καταδικασθέν κράτος δεν προχώρησε στην εφαρμογή αυτού που παρέλειψε να εκτελέσει καταδικάζοντας το σε σοβαρές χρηματικές ποινές.

Αυτή είναι κυρίως η διαδικασία της διαπίστωσης παραβίασης του νόμου της Ένωσης και της επιβολής χρηματικών ποινών που καθιστά το δίκαιο της Ένωσης διαφορετικό από το διεθνές δίκαιο. Το Δικαστήριο, ως το υπέρτατο δικαιοδοτικό όργανο της Ένωσης, λειτουργεί σαν Συνταγματικό Δικαστήριο, σαν θεματοφύλακας δηλαδή των στόχων και των κανόνων δικαίου που έταξαν οι ιδρυτικές συνθήκες. Αυτό φαίνεται σε υποθέσεις που σχετίζονται με την οριζόντια διαίρεση εξουσιών μεταξύ των διαφόρων οργάνων της Ένωσης ή την διαίρεση εξουσιών μεταξύ της Ένωσης και των Κρατών μελών αλλά και όταν κρίνει υποθέσεις σχετικές με την προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Γενικά η σημασία και ο ρόλος του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), που εδρεύει στο Λουξεμβούργο, οφείλεται και στην ικανότητα του Δικαστηρίου να επιβάλλει το ίδιο την εκτέλεση των αποφάσεων του, κάτι που το κάνει να διακρίνεται από άλλα διεθνή δικαστήρια.

Βιβλιογραφία

Αιτήσεις αναίρεσεως κατά των αποφάσεων του Πρωτοδικείου κατά ΓΕΕΑ (ορθογώνια ταμπλέτα κόκκινου και λευκού χρώματος: Απόφαση T335/99), και T-336/99, Henkel κατά ΓΕΕΑ

Ανακοινωθέντα Τύπου > http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_16799

Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 14ης Σεπτεμβρίου 2010. Lego Juris A/S κατά Γραφείο εναρμονίσεως στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ).

ΑΠΟΦΑΣΗ της 26. 1. 2005 - ΥΠΟΘΕΣΗ T-193/02 Piau κατά Επιτροπής Σύμφωνα με το άρθρο 3(1) των περί Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014.

Απόφαση 2000/276/EK, της Επιτροπής, της 22ας Σεπτεμβρίου 1999, με την οποία μια συγκέντρωση κηρύσσεται ως ασύμβατη με την κοινή αγορά και με τη συμφωνία EOX (Υπόθεση IV/M.1524 — Airtours/First Choice) (ΕΕ 2000, L93, σ. 1).

Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 28ης Μαρτίου 2012, T-123/09, Ryanair κατά Επιτροπής, βλ. επίσης AT 34/12.

Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2008, T-284/08, People's Mojahedin Organization of Iran κατά Συμβουλίου (βλ. επίσης ανακοινωθέν τύπου αριθ. 84/08).

Απόφαση του Πρωτοδικείου (τρίτο τμήμα) της 6ης Ιουλίου 2006. Yves Franchet και Daniel Byk κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Arnulf, A (1990) “*Reference to the European Court*”, *European Law Review*, 15, p 75.

Arnulf, A (1990) *The General Principles of EEC Law and the Individual*, Leicester University Press, London and Leicester, (1990).

Bailey, (2008). Cited by K. De Boyser, C. Dewilde, D. Dierkx & J. Friedrich (2012). Between the social and the spatial exploring the multiple dimensions of poverty and social exclusion.

Burley, A and Mattli, W. (1993) “Europe Before the Court: A Political Theory of Legal Integration”, *International Organisation*, 47 (1) 41-76.

Cini, M (2007) *European Union Politics* (2nd Edn), Oxford: Oxford University Press.

CURIA. Γενική παρουσίαση - δικαστήριο της ευρωπαϊκής ένωσης.
CURIA.europa.eu/jcms/jo2_7033

CURIA, Γενική παρουσίαση – δικαστήριο της ευρωπαϊκής ένωσης
CURIA.europa.eu/jcms/jo2_6999/

curia.europa.eu/jcms/jcms/P_87832

ΔΕΕ, International Fruit Company της 12ης Δεκεμβρίου 1972

Διαδικτυακή πύλη της ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής δικαιοσύνης-δίκαιο της ευρωπαϊκής ένωσης https://e-justice.europa.eu/content_eu_law-3-el.do

Δικτυακή πύλη των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης > <http://www.europa.eu>

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης > <http://www.curia.europa.eu>

Dinan D. (1999), “External Relations: Common Commercial Policy’ in D. Dinan, *Ever Closer Union: An Introduction to European Integration*, 2nd ed. (London: Lynne Reinner Publishers, 1999, xiii, 597 p., ISBN 1-55587-739-7), σελ. 308.

Dinan D. (2005) *Ever Closer union: An Introduction to European Integration* (3rd Edn) Basingstoke: Palgrave MacMillan.

Everling, U (1984) “The Court of Justice as a Decision-Making Authority”, *Michigan Law Review*, 82 1294-1310.

europa.eu/legislation'affairs//114534_el.htm

europa.eu/legislation...affairs/.../114533_el.htm

Falkner (1998). Cited by Welz (2008). The European social dialogue under articles 138 and 139 of the EC Treaty

Greer, S. L. (2011). The weakness of strong policies and the strength of weak policies: Law, experimentalist governance, and supporting coalitions in European Union health care policy. *Regulation & Governance*, 5, 187-203. doi: 10.1111/j.1748-5991.2011.01107.x

Garret, G (1995) “The Politics of Legal Integration in the European Union”, *International Organisation*, Vol 49 (1) 171-181.

Garret, G et al. (1998, σελ. 124) “The European Court of Justice, National Governments and Legal Integration in the European Union”, *International Organisation*, 52 (1).

Hix, S (2005). Cited by Bahr (2010, p. 66). The politics of means and ends: Policy instruments in the European union.

Hix, S. (2005). *The Political System o the European Union* (Second ed.). New York: PALGRAVE MACMILLAN

Johnston, A (2001) “Judicial Reform and the Treaty of Nice”, *Common Market Law Review*, 38 499-523

Κανονισμός διαδικασίας του δικαστηρίου. L 265/1

Kleinman, (2002), G Majone, (1993). Cited by P. Hansen and B.Hager (2010). The politics of European citizenship: Depending constructions in social rights & migration policy.

Kleinman (2002), Schelkle, (2003). Cited by Bahr (2010). The politics of means and ends: Policy instruments in the European union

Kleinman, (2002). Cited by D. Balley (2009). The political economy of European social democracy: A critical realist approach.

Martinsen, D. S. (2005). Towards an Internal Health Market with the European Court. *West European Politics*, 28(5), 1035-1056.

Martinsen, D. S., Vrangbaek, (2008). The Europeanization of Health Care Governance: Implementing the Market Imperatives of Europe. *Public Administration* 86(1), 169-184.

McCormick, J (2008, σελ. 86) *Understanding the European Union* (4th edn), Basingstoke: Palgrave MacMillan.

Mossialos, E., & Palm, W. (2003). The European Court of Justice and the free movement of patients in the European Union. *International Social Security Review*, 56(2), 3-29.

Niggemeier, F. (2011). Paper presented at the Symposium Grenzeloze samenwerking in de Nederlands-Duitse ziekenhuiszorg, Nijmegen.

Νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUR-Lex) > <http://www.eur-lex.europa.eu>

Νομολογία > http://curia.europa.eu/jcms/jcms/i_6/

Sandholtz, W., & Stone Sweet, A. (2010). Neo-functionalism and Supranational Governance. *Working paper*.

Stone Sweet, A. (2010). The European Court of Justice and the Judicialization of EU Governance. *Faculty Scholarship Series, Paper 70*.

Συνθήκη της Λισσαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπογράφηκε στη Λισσαβόνα στις 13 Δεκεμβρίου 2007.

Wasserfallen, F. (2008). *The Judiciary as Legislator? How the European Court of Justice shapes Policy-Making in the European Union*. Paper presented at the Annual Meeting of the Swiss Political Science Association, St Gallen.

Υπόθεση T-201/04. Απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Σεπτεμβρίου 2007. Microsoft Corp. κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ
1133407393
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ